БУТУН ДУНЕ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ҲАМДА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

№ 41 (3269). | Якшанба, 27 февраль 1966 йил. | Баҳоси 2 тийин.

КПСС XXIII съезди шарафига

Шу кунларда съездолди меҳнат мусобақаси тобора авж олаяпти. Ўрта Чирчиқ районидаги Ленин номли колхоз механизаторлари (чапдаги сурат) меҳнат вахтасида туриб ишлаб ажойиб муваффақиятни қўлга киритдилар. Хўжаликда барча қишлоқ хўжалик техникаси мавсумга тахт қилиб қўйилди. (Ўнгда) Тошкентдаги ипакчилик фабрикасининг илғор ишчиси ўрток М. Исхоқова умумхалқ мусобақасига қўшилиб меҳнат қилмоқда. У смена топшириқларини доим 120—130 процент бажармоқда.

М. Нуритдинов ва А. Тўраев фотолари.

ПОРЛОҚ ИСТИҚБОЛЛАР

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. РАШИДОВнинг айтганлари

Етти йиллик яқиндагина маррага етиб олди, биз ҳаммамиз ҳозир унинг улуғвор якунлари таассуроти остида турибмиз. Яратувчилик ишлари кенг кўламда олиб борилганлиги етти йилликнинг характерли белгиси бўлди.

Ўзбекистон саноати шаҳдам қадамлар билан олға борди. Саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми худди контроль рақамларда мўлжаллангандек 1,8 баравар чамаси кўпайди.

Республикамизда электр энергия ишлаб чиқариш етти йилликда 2,5 баравар кўпайди. Ҳозир Ўзбекистон электростанциялари бутун чор Россиясининг 1913 йилда ишлаб чиқарган электр энергиясига қараганда 5,5 баравар кўп электр энергия ишлаб чиқармоқда. Етти йил мобайнида минерал ўғитлар ишлаб чиқариш 2,5 баравар, машинасозлик маҳсулоти 3 баравардан зиёдроқ, рангли металлургия маҳсулоти 6,5 баравар кўпайди, газ чиқариш эса, фақат кейинги тўрт йилнинг ўзидагина 16 барвар ошди, 450 тадан кўпроқ корхона ва катта цехлар қурилди.

Транспорт ва алоқанинг барча турлари кенг ривожланди.

Республика қишлоқ хўжалиги тез юксалиб бормоқда. Колхоз ва совхозларимиз етти йил мобайнида давлатга 23 миллион 675 минг тонна, яъни бундан олдинги етти йилдагига қараганда 4 миллион 461 минг тонна кўп пахта сотдилар.

Ўзбекистон пахтакорлари ўтган йил мисли кўрилмаган муваффақиятларга эришдилар. Улар тарихда биринчи марта Ватанга 3 миллион 903 минг тонна пахта бердилар. Ҳамма областлар, Қорақалпоғистон АССР давлатнинг план-заказини ошириб бажарди. Пахта майдонининг ҳар бир гектаридан ўрта ҳисобда 1958 йилдаги 21 центнер ўрнига 24,2 центнердан ҳосил олинди.

Деҳқончилик ва чорвачиликнинг қолган ҳамма тармоқлари янада ривожланди. Дон, картошка, сабзавот, қовун-тарвуз, тухум, луб экинлари ҳосили, пилла, қоракўл тайёрлаш юзасидан контроль рақамларда белгиланган топшириқлар ошириб бажарилди. Гўшт, сут, мева ва узум етиштириш анча кўпайди.

Фан ва маданият соҳасидаги муваффақиятларимиз ҳам катта. Ўзбекистондаги Фанлар академиясида ва 145 та илмий-тадқиқот муассасаларида 16.5 мингдан кўпроқ илмий ходим ишлаб турибди. Кейинги йилларда улар катта халқ хўжалик аҳамиятига эга бўлган бир қанча проблемаларни ишлаб чиқдилар. Республикадаги 6.800 та умумий таълим мактабларида 2,5 миллионга яқин киши — республикадаги ҳар тўрт кишидан бир киши ўқиб турибди. 32 та олий ўқув юртида ва 105 та ўрта махсус ўқув юртларида 270 мингга яқин студент бор. Ўзбекистон адабиёти ва санъати тобора гуллаб-яшнамоқда.

Экономика ва маданият жадал ривожланганлиги халқ фаровонлигини ўстиришни таъминлади.

Уй-жой проблемаси бизда ҳали ҳам қийин проблема бўлиб қолмоқда. Лекин бу проблемани ҳал этиш учун жуда кўп иш қилинди. Етти йиллик мобайнида давлат, кооператив ташкилотлар ва бошқа ташкилотлар 10 миллион квадрат метрдан кўпроқ уй-жой қуриб бердилар. Аҳоли ўз маблағлари билан 5 миллион квадрат метрга яқин уй-жой қуриб олди. Бундан ташқари, колхозларда 200 мингтадан кўпроқ янги уйлар қурилди. Шу йиллар ичида республика аҳолиси орасида ҳар тўрт кишидан бири янги квартирага кўчиб кирди ёки ўзининг уй-жой шароитини яхшилаб олди. Етти йил мобайнида ишчи ва хизматчиларнинг реал иш ҳақи 32 процент, колхозчиларнинг пул ва натура даромадлари эса, қарийб 33 процент кўпайди.

Социалистик қурилиш фронтида қўлга киритилган ғалабалар — халқимиз қилган қаҳрамонона меҳнатнинг натижаси. Республика халқ хўжалигининг турли тармоқларидаги ўн минглаб илғорлар беш йилликлар мобайнида экономика, фан ва маданиятни ривожлантиришда эришган муваффақиятлари учун ҳукумат мукофотларига сазовор бўлдилар. Бу муваффақиятлар Коммунистик партия ва Совет ҳукуматининг, мамлакатимиздаги ҳамма халқларнинг жуда катта ёрдами туфайли қўлга киритилди. Россия Федерацияси ва Украина, Белоруссия ва Закавказье республикалари меҳнаткашлари, СССРнинг бошқа халқлари ўзларида бўлган нарсаларнинг ҳаммасини биз билан қардошларча баҳам кўрмоқдалар, барча энг муҳим вазифаларни ҳал этишда биз билан ўртоқларча ҳамкорлик қилмоқдалар. Ўзбекистон меҳнаткашлари ҳам ўз қардошларига бу ёрдам учун чин кўнгилдан миннатдорчилик билдирмоқдалар.

Етти йилликда эришилган ғалабаларни биз коммунистик қурилишнинг бутун кенг фронти бўйлаб тағин ҳам шаҳдам қадамлар билан ҳужумни авж олдириш учун яхши негиз, деб билмоқдамиз. КПСС Марказий Комитети март ва сентябрь Пленумларининг қарорлари социалистик экономикани юксалтириш учун қудратли дастак бўлди. Биз ҳам бу воситаларни тўла қувват билан тезроқ ишга солишга, улардан энг кўп самара берадиган қилиб фойдаланишга интилмоқдамиз.

Янги беш йилликда республика олдида равшан ва қувончли истиқболлар очилмоқда. Беш йиллик планга доир директивалар лойиҳасида саноат ишлаб чиқаришининг ҳажмини 1,6 баравар кўпайтириш кўзда тутилади. Газ чиқариш, электроэнергия, минерал ўғитлар, тозаланган мис, машинасозлик маҳсулоти, ипак газламалар ишлаб чиқариш айниқса тез суръатлар билан ривожлантирилади. Текшириб, аниқланиб, яқинда саноат йўли билан ўзлаштириш учун топширилган энг катта Мурунтов олтин кони олтин чиқаришни тез ривожлантириш имкониятини очиб беради.

Қишлоқ хўжалиги олға томон катта қадам қўяди. Пахтанинг ҳар йилги ялпи ҳосили 4 миллион 200 минг тоннага етказилади, деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларининг ҳамма турларини етиштириш анча кўпайтирилади.

Фан ва маданият янада ривож топади, халқ фаровонлиги тағин ҳам юқори кўтарилади.

Янги беш йиллик режаларини амалга оширмоқ учун бир қанча муҳим халқ хўжалик проблемаларини ҳал қилишимиз лозим.

Пахтачиликни, айниқса пахта теришни комплекс механизациялаш қишлоқ хўжалиги соҳасида биз учун жуда муҳим масаладир. Бу ишда катта тараққиётга эришилди. Ўтган йил ҳосилнинг деярли тўртдан бир қисми машиналарда териб олинди. Бироқ, пахта териш ишларининг анча қисми ҳали ҳам қўл билан бажарилмоқда. Бу ишларни механизациялаш биринчи даражали проблема бўлиб турибди.

Бу проблемани ҳал қилиш йўлида биз бир қанча тўсқинликларга учрамоқдамиз. Бизда пахта териб берадиган яхши машиналар яратилган. Лекин ғўза баргини тўктирадиган самарали дефолиантлар ва десикантларнинг йўқлиги терим машиналаридан кенг фойдаланишга ғов бўлиб турибди. Бизда бегона ўтларни йўқотиш учун яхши гербицидлар ҳам йўқ. Тўкилиб қолган пахтани йиғиб-териб оладиган чинакам машина чиқариш ҳам йўлга қўйилмаган.

Пахта-беда алмашлаб экишни кенг жорий қилишни таъминлашнинг аҳамияти ҳам жуда катта. Ҳозир республикада бундай алмашлаб экишларни жорий қилишга доир конкрет чоралар кўрилмоқда. Лекин бунинг учун республикамизда ер етишмаётир. Ерларни ҳали ҳам кам ўзлаштирмоқдамиз.

Далаларни суғоришнинг Ўзбекистон учун жуда катта аҳамияти бор. Суғориш учун сув жуда етишмай қолаётганлиги бизни асрлардан бери қийнаб келмоқда. Янги ерлар у ёқда турсин, ҳатто «она-ерлар» ҳам сув билан етарли таъминланган эмас. Сув эса, бизнинг шароитимизда ҳосилнинг жонидир.

Республикамизда кўпгина катта сув омборлари, каналлар, коллекторлар, насос станциялари, очиқ ва ёпиқ зовурлар қурилди. Сув омборларининг ялпи ҳажми етти йиллик мобайнида 1 миллиард 440 миллион кубометр кўпайди, янги қурилган коллекторларнинг узунлиги эса, 11 минг километрга етди. Бироқ, ер майдонларининг анча қисми мелиоратив жиҳатдан яхшиланишга муҳтож.

Шу сабабли, янги беш йилликда ирригация ва мелиорацияни ривожлантиришга катта эътибор берилади. Мирзачўлда ва Қарши даштида, Марказий Фарғонада ва Амударё этакларида сув хўжалиги қурилиши айниқса кенг авж олдирилади.

Енгил саноатни ва озиқ-овқат саноатини юксалтириш учун ҳали кўп ишлашимиз керак. Бу саноат тармоқларини ривожлантириш суръатлари оғир индустрия тармоқларини юксалтириш суръатларидан ва қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштиришнинг ўсиб боришидан шу вақтгача анча кейинда қолиб келмоқда. СССР Госплани ва Ўзбекистон ССР Госплани йўл қўйган камчиликлар сабабли шундай бўлди. Бу камчиликни тезроқ тўғрилаш чораларини кўрмоқдамиз.

Республика олдида турган вазифалар жуда катта. Лекин бу вазифалар ҳеч сўзсиз бажарилади. Шу кунларда республикамизнинг ҳамма жойида халқнинг сиёсий активлиги ва меҳнат ғайрати жуда юксалиб бормоқда. Республика меҳнаткашлари КПСС XXIII съездини муносиб кутиб олишга тайёрланмоқдалар.

(«ПРАВДА», 25 февраль).

УЛКАН РЕЖАЛАР

СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1966—1970 йилларга мўлжалланган беш йиллик плани юзасидан КПСС XXIII съезди Директиваларн лойиҳасини бутун совет халқи қатори пойтахт областининг меҳнаткашлари ҳам қизғин маъқулламоқдалар. Саноат корхоналари, колхоз ва совхозларда, ўқув юртлари ва қурилишларда — ҳамма ерда беш йиллик план лойиҳаси кенг муҳокама қилинмоқда.

Бўлаётган йиғилишлар, суҳбат ва кенгашлар, бошланғич партия ташкилотлари, район ва шаҳар партия комитетларининг актив йиғилишлари ва пленумларида еттийилликнинг ажойиб якунлари алоҳида қайд қилиниши билан бирга, янги беш йиллик план истиқбол режалари, Ватанимиз иқтисодий ва мудофаа қувватини мустаҳкамлашда, халқнинг турмуш даражасини оширишда буюк тарихий аҳамиятга эга эканлигини, коммунизмнинг порлоқ уфқлари сари олға ҳаракатимизни тезлаштиришда улкан омил эканлигини қувонч ва фахр билан айтмоқдалар.

Янги бешйиллик Директивалари лойиҳасига назар ташлар эканмиз, унинг ҳар бир бобида ва сатрида Коммунистик партия ва Совет ҳукуматининг мамлакатимизни янада тараққий эттириш, халқ моддий-маданий ва турмуш шароитларини яхшилаш йўлида амалга ошираётган ишларини яққол кўриш мумкин.

Директивалар лойиҳаси халқимиз муҳокамасига қўйилди. Бу эса партиямизнинг халқимиз билан мустаҳкам алоқасини, унинг бутун фаолияти халқ манфаатига хизмат қилишдан иборат эканлигини ёрқин кўрсатувчи мисолдир. Ишчилар ва колхозчилар, бинокорлар ва олимлар, инженер ва техниклар, мамлакатимизнинг ҳар бир меҳнаткаши, турли касб ва ҳунар эгаси бўлган ҳар бир совет кишиси бешйиллик план Директивалари лойиҳасини коммунизм қурилишининг улуғвор программаси, буюк яратувчилик ва ижодий ишлар плани, унинг муваффақиятли бажарилиши Ватанимизни янги юксакликларга олиб чиқади, дейиш билан бирга, халқ хўжалиги ва экономикани янада тараққий эттиришнинг муҳим масалалари юзасидан ўз фикр ва мулоҳазаларини баён этмоқдалар.

Янги бешйиллик республикамиз, шу жумладан областимиз ривожи ва тараққиётида порлоқ давр очиб беради. Бешйилликда саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш янада ошади. Қишлоқ хўжалигини, айниқса пахтачиликни комплекс механизациялашга, деҳқончилик маданиятини оширишга ва экинлар ҳосилдорлигини кўтаришга жиддий эътибор берилади.

Директивалар лойиҳасида шаҳарлар ва қишлоқлар қурилиши, уй-жой бинолари, маданий-маиший муассасалар барпо этиш, коммунал хизматини яхшилаш, меҳнаткашларнинг турмуш маданиятини ошириш, илм-фан тараққиётига ҳам алоҳида эътибор берилади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг бўлиб ўтган навбатдаги пленуми СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1966—1970 йилларга мўлжалланган беш йиллик план юзасидан КПСС XXIII съездининг Директивалар лойиҳасини тўла маъқуллади ва уни Ўзбекистон Компартиясининг XVII съезди муҳокамасига киритишга қарор қилди.

Совет кишилари янги беш йиллик план Директивалари лойиҳасини зўр қониқиш билан ўрганмоқдалар ва муҳокама қилмоқдалар. Партия ташкилотлари йиғилишлар, суҳбат ва муҳокамаларнинг ҳамма ерда уюшқоқлик билан, меҳнаткашлар оммасининг актив иштирокида юксак савияда ўтишига жиддий эътибор беришлари лозим. Йиғилиш ва муҳокамада Директивалар лойиҳасини ўқиш билан чегараланмай, унинг ҳар бир моддасини, қўйилган вазифаларни чуқур ва атрофлича тушунтириб беришлари, янги бешйиллик планнинг бажарилиши халқ хўжалигида, мамлакатимиз ва совет кишилари ҳаётида қандай янги истиқболлар очиб беришини ва нималарга эришишимизни аниқ ва равшан, жонли ва ҳаётий мисолларда тўла кўрсата билишлари керак.

Бутун совет халқи партиямизнинг тарихий XXIII съездига қизғин тайёргарлик кўрмоқда. Ҳамма ерда меҳнат кўтаринкилиги, яратувчилик ва буюк ижодий ишлар кун сайин кенг қулоч отмоқда. Ҳар бир совет кишисининг қалби жўнажон Коммунистик партиямизнинг навбатдаги съездини муносиб меҳнат совғалари билан кутиб олиш иштиёқида жўш урмоқда, қайнаб-тошмоқда. Областимизнинг илғор саноат корхоналари коллективлари съезд очиладиган кунгача биринчи квартал планини бажариш учун курашмоқдалар. Деҳқонларимиз кўклам дала ишларини қизғин бошлаб юбордилар.

Бешйиллик план Директивалари лойиҳаси янги-янги зафарларга илҳомлантирмоқда. КПСС XXIII съезди ва Ўзбекистон Компартиясининг XVII съездини коммунистик қурилишнинг барча соҳаларида муносиб тўҳфалар билан кутиб олайлик.

МУДДАТИДАН ИЛГАРИ

Ўзбекистоннинг саноат ходимлари КПСС XXIII съездини ва Ўзбекистон Компартияси XVII съездини муносиб кутиб олиш учун бошланган умумхалқ социалистик мусобақасига қўшилиб, ишлаб чиқаришнинг умумий ҳажми бўйича ва маҳсулотнинг кўпгина энг муҳим турлари: пўлат, газ, кўмир, трактор ва қишлоқ хўжалик машиналарининг запас қисмлари, олтингугурт кислотаси, азотли ва фосфат ўғитлари, шифер, томга ёпиладиган юмшоқ материаллар, газ плиталари, пахта ва каноп толаси, тўқилмаган тўқимачилик материаллари, тикилган буюмлар, сунъий чармдан тикилган товарлар, болалар пойабзали, қоғоз, ўсимлик ва мол ёғи, консервалар ва бошқа буюмлар ишлаб чиқариш икки ойлик планини муддатидан илгари, 26 февралда бажардилар.

ЎЗБЕКИСТОН ССР МАРКАЗИЙ СТАТИСТИКА БОШҚАРМАСИ.

ФОЙДАЛИ ВА КОНСТРУКТИВ УЧРАШУВЛАР

Совет—Англия қўшма ахбороти

Буюк Британия Бош Министри Гарольд Вильсон Совет ҳукуматининг таклифига биноан, ўз ҳамроҳлари билан бирга расмий ташриф буюриб, 1966 йил 21 февралдан 24 февралга қадар Совет Иттифоқида бўлди. Эълон қилинган Совет — Англия қўшма ахборотида айтиладики, Бош Министр Г. Вильсон СССРда бўлган вақтида Л. И. Брежнев, А. Н. Косигин, Н. В. Подгорний билан суҳбатлар ўтказди. Г. Вильсон А. И. Микоян ҳузурида ҳам бўлди ва Совет Иттифоқининг бошқа раҳбар арбоблари билан учрашди.

Ахборотда айтиладики, суҳбатлар вақтида халқаро проблемалар устида, шунингдек Совет—Англия муносабатларига доир масалалар устида батафсил фикрлашиб олинди. Томонлар кескинликни юмшатиш ва халқаро вазиятни яхшилаш, ядро уруши хавфининг олдини олиш учун бутун куч ва ғайратни сарфлашга, шунингдек СССР билан Буюк Британия ўртасидаги муносабатларни ривожлантира беришга ўзларининг интилаётганликларини айтдилар.

Томонлар Вьетнамдаги аҳвол тўғрисидаги ўз фикрларини очиқ баён қилдилар.

Томонлар Европа хавфсизлиги ва Германия масаласини тинч бартараф қилиш проблемаларини муҳокама қилишди. Ишонч вазиятини вужудга келтириш ва кескинликни юмшатиш, Европа Шарқи ва Ғарбидаги барча мамлакатлар ўртасида ҳар томонлама ҳамкорликни йўлга қўйишга қаратилган ҳаракатларни рағбатлантириш Европадаги аҳволни нормаллаштириш ишига мос бўлиб тушар эди, деб қайд қилинди.

СССР ҳукумати билан Буюк Британия ҳукумати жаҳонда ядро қуролининг тарқалишига йўл қўймаслик чораларини кўриш кечиктириб бўлмайдиган иш эканлигини ва бу масалада тезроқ халқаро битимга келиш зарурлигини айтиб ўтдилар.

Буюк Британия Бош Министри Г. Вильсон СССР Министрлар Совети Раисини расмий визит билан Буюк Британияга таклиф қилди. А. Н. Косигин бу таклифни миннатдорчилик билан қабул қилди. Визитнинг қачон бўлиши қўшимча равишда келишиб олинади.

(ТАСС).

ДУНЁ ХАБАРЛАРИ

МАМЛАКАТЛАР · ОДАМЛАР · ВОҚЕАЛАР

ИНДИРА ГАНДИНИНГ МИННАТДОРЧИЛИГИ

Ўзбекистон ҳукумати Тошкентдаги кўчалардан бирига Лаъл Баҳодир Шастри номини бериш, Тошкент Декларацияси имзоланган бино олдида обелиск ва мемориал тахта ўрнатиш тўғрисида қарор қабул қилганлиги муносабати билан Ҳиндистон Бош министри Индира Гандидан Ўзбекистон ҳукуматига мактуб келди.

Тошкент қалбларимизда алоҳида ўрин тутади ва Шастрининг фаолияти тўғрисидаги хотираларимиз билан чамбарчас боғлангандир, дейилади мактубда.

Индира Ганди ҳинд халқи номидан, Ҳиндистон ҳукумати ва шахсан ўз номидан ана шундай қарор қабул қилинганлиги учун, Ҳиндистоннинг марҳум йўлбошчисига кўрсатилган ҳурмат учун Ўзбекистон ҳукумати ва халқига миннатдорчилик изҳор қилди. (ЎзТАГ).

ЧЕГАРАДА ИҒВОГАРЛИК

ПНОМ-ПЕНЬ, (ТАСС). Жанубий Вьетнамга қарашли ҳарбий самолёт Камбоджанинг чегарадаги Батху қишлоғини пулемётдан ва ёндирувчи ракеталардан ўққа тутди, деб хабар беради Кхмер матбуот агентлиги. Тахминий маълумотларга кўра, шу йилнинг бошидан буён Америка ва Жанубий Вьетнам самолётлари Камбоджа ҳаво чегараларини 50 мартадан кўпроқ бузиб ўтганлар.

ГАНАДАГИ ВОҚЕАЛАР

ПРАГА, (ТАСС). Чехословакия телеграф агентлигининг Аккрадан берган хабарига кўра, ҳарбий тўнтаришдан кейин Гана пойтахти кўчаларида полициячилар ва ҳарбий патруллар кечаси билан изғиб юрган. Пойтахтнинг асосий стратегик пунктларини армия ва полициянинг кучайтирилган нарядлари қўриқлаб турган. Президент канцелярияси районидаги отишма кечқурунга бориб тўхтаган ва туни билан қайтадан бошланмаган.

Радио меҳнаткашларни ишга чиқишга чақирди. Эрталабдан шаҳарда нормал ҳаёт бошланди, армия томонидан мусодара қилинган автомобиллар Аккра меҳнаткашларини иш жойига олиб бориб қўймоқда.

Янги тузилган озодлик миллий кенгаши собиқ ҳукумат министрларига, парламент депутатларига ҳамда халқ конвенти партиясининг район ва область ташкилотлари раҳбарларига полиция участкаларига етиб келишни буюрган.

Кечаги куннинг иккинчи қисмида кенгаш Аккрадаги барча дипломатик ваколатхоналарнинг бошлиқларини чақирди ва уларни озодлик кенгашининг Аккра радиоси орқали эшиттирилган баёноти тексти билан таништирди.

Аккрадаги аэродром шанбага қадар ёпиб қўйилган, эълон қилинишига кўра, шанбадан кейин у ерда нормал қатновлар бошланади.

* * *

НЬЮ-ЙОРК, (ТАСС). ЮПИ агентлигининг мухбири Питер Линч Лондонда Гана разведка хизматининг собиқ раҳбари Амихия билан суҳбатда бўлди. Амихия Ганада амалга оширилган давлат тўнтаришининг раҳбари мен бўламан деди. Фитначиларнинг штаб квартираси Лондонда жойлашган. Амихиянинг айтишича, деб ёзади ЮПИ мухбири, у АҚШ марказий разведка бошқармасининг шогирди экан.

Амихиянинг гапларига қараганда, президент Кваме Нкрумага қарши қаратилган фитна бир неча ой давомида тайёрланган, дастлаб уни шу йилнинг август ойида амалга ошириш мўлжалланган экан, аммо тўнтариш ташаббускорлари Кваме Нкрума ҳамда унинг яқин ёрдамчиларининг мамлакатдан Пекин ва Ханойга жўнаб кетганлигидан фойдаланиб, ҳаракатни тезлаштиришга қарор қилганлар.

* * *

НЬЮ-ЙОРК, (ТАСС). АП агентлигининг Лондондаги мухбири берган хабарига кўра, инглиз генерали Генри Александер тўнтариш раҳбарларидан бири Жозеф Анкра Англияга нисбатан «жуда дўстона» кайфиятда, деб айтган.

Александер 1961 йилга қадар Британиянинг собиқ мустамлакаси — Гана мудофаа штабининг бошлиғи бўлиб келган. Президент Нкрума Александерни бу лавозимдан олиб ташлаб, мамлакатдан чиқариб юборгандан кейин, у Нкрума ағдариб ташланади, деб кўпчилик ўртасида сўз берган экан.

* * *

ПЕКИН, ТАСС мухбири М. Яковлев хабар беради:

Гана ташқи ишлар министри Квейсон-Секки бу ерда Гана президенти Кваме Нкруманинг қуйидаги баёнотини эълон қилди:

«Пекинга келганимдан кейин информация агентликларининг хабарлари менинг эътиборимни тортди, бу хабарларда айтилишича, полициянинг баъзи бир вакиллари томонидан қўллаб-қувватланган Гана қуролли кучларининг баъзи вакиллари менинг халқ конвенти партияси вакилларидан иборат ҳукуматимни ағдаришга уриниб кўрганлар.

Гана халқи менга, партия ва ҳукуматга ҳамиша содиқ бўлиб келганлигини биламан ва бинобарин, ана шу синов дамларида уларнинг ҳар бири осойишталик сақлайди, лекин ўз аҳдида қаттиқ туради ва матонатли бўлади деб умид қиламан.

Башарти, Гана қуролли кучларининг ана шу уринишга жалб этилган офицерлар ва ҳарбий хизматчилар бўлса, мен уларга ўз казармаларига қайтишни буюраман.

Мен — Гана Республикасининг конституцион бошлиғи ва қуролли кучларнинг олий бош қўмондониман.

Мен яқин орада Ганага қайтиб бораман».

ВАЗИЯТ КЕСКИН

БАЙРУТ. (ТАСС). Суриядаги аҳвол ҳамон аввалгидек ноаниқ бўлиб қолмоқда. Бу мамлакатдаги аҳвол тўғрисида бу ерга келаётган жуда оз хабарларнинг ҳаммаси бир-бирига қарама-қаршидир. Сириянинг ташқи дунё билан телефон ва телеграф алоқаси ҳанузгача қадар тикланганича йўқ. Бирдан-бир ахборот манбаи Дамашқ радиосидир. Бу радио жумладан шуни хабар қилдики, Сириянинг 23 февраль эрталаб ёпиб қўйилган портлари ва аэродромлари бугундан бошлаб ишга тушади. Комендантлик соати қисқартирилгани тўғрисида хабар берилмоқда. Эндиликда бу соат кечқурун соат 18 дан эрталаб 7 гача ўрнатилган. Сурия чегараси ҳамон аввалгидек ёпиқлигича қолмоқда.

МИЛТОН ОБОТЕ ЧОРАЛАРИ

КАМПАЛА, (ТАСС). Уганда Бош министри Милтон Оботе шу мамлакат конституциясининг амал қилишини тўхтатиб қўйди. Шу ҳафтанинг бошида Милтон Оботе бутун ҳокимиятни ўз қўлига олиб, марказий ҳукуматнинг беш министрини қамаб қўйган эди.

Бош министр берган батафсил баёнотда, менинг кўрган чораларим мамлакатда стабилликни ва бирликни таъминлашга қаратилган чоралар бўлди, дейилади.

Милтон Оботе, Угандада менинг ҳукуматимни ағдариш мақсадида фитна ташкил қилинмоқчи эди, деган гапни ҳам айтди.

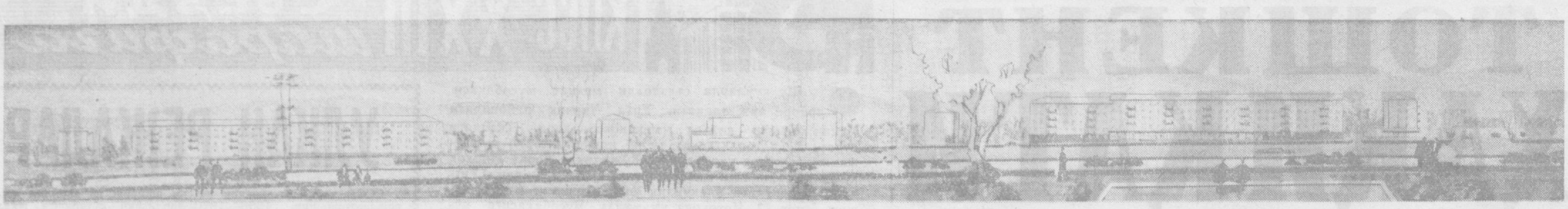

Кончилар шаҳри — Олмалиқда беш йилликда уй-жой ва маданий-маиший объектлар қурилиши кенг кўламда олиб борилади. Шаҳарнинг Ленин кўчаси 1970 йилда ана шундай кўркам ҳуснга эга бўлади.

ЁШЛАРГА ПУХТА БИЛИМ БЕРАЙЛИК

Совет кишилари СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1966—1970 йилларга мўлжалланган плани юзасидан КПСС XXIII съездининг директивалари лойиҳаси тўғрисидаги улкан ҳужжатни қизғин кутиб олдилар. Халқ хўжалигимиз равнақининг ёрқин кўзгуси бўлган мазкур планда, коммунизмнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш билан бирга совет халқи фаровонлигини оширишнинг конкрет режалари ҳам тўла баён этилган.

Чиндан ҳам беш йилликда совет кишилари улкан ғалабаларни қўлга киритадилар. Шу жумладан, халқ маорифи соҳасида ҳам каттагина ишлар амалга оширилади. Ёш авлодга таълим-тарбия бериш янада яхшиланади.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, ўқувчиларга пухта билим беришда куни узайтирилган мактаблар ва группаларнинг роли каттадир. Янги беш йилликда ана шундай мактаб ва группаларга кўплаб ўқувчилар жалб этилади.

Бизнинг мактабимизда ҳам ўқитишнинг ана шу формасидан самарали фойдаланилмоқда. Биз бундан кейин ҳам ўқувчиларни куни узайтирилган группаларга кўпроқ тортишга эътиборни кучайтирамиз.

А. БЕРДАЛИЕВ.

Орджоникидзе районидаги 54-мактаб директори.

Беш йиллик планни бажариш партия, совет, касаба союз ва хўжалик органларидан халқ хўжалигига марказлаштирилган тарзда планли раҳбарликни мустаҳкамлаш ва такомиллаштириш билан бирга, бошқаришнинг демократик асосларини бутун чоралар билан ривожлантириш соҳасида партия қўйган вазифаларни изчиллик билан ҳал қилиб боришларини талаб этади.

(КПСС XXIII съезди Директивалари лойиҳасидан).

КЕЛАЖАККА ПАРВОЗ

РЕЗЕРВЛАР БЕҲИСОБ

ХИМИЯ

Янги иқтисодий манфаатли химиявий процесслар яратиш ҳамда самарадор моддалар ва материаллар ҳосил қилиш химия илмий муассасалари олдида турган катта вазифалардан биридир. Бу вазифани ҳал этишда илмий-техника тараққиётини тезлаштириш муҳим аҳамиятга эга. Янги беш йиллик план лойиҳасида таъкидланганидек, илмий-тадқиқотларнинг самарадорлигини ошириш ва уларнинг натижаларини ишлаб чиқаришга жорий этиш халқ хўжалигини ривожлантириш билан боғлиқ муҳим масала ҳисобланади.

Шу муносабат билан биз бу ўринда химия фани олдида турган айрим муҳим проблемалар устида тўхталиб ўтмоқчимиз. Тўғри, кейинги йилларда химик олимларимиз саноат корхоналари билан ҳамкорликда ишлаб, халқ хўжалиги учун аҳамиятли бўлган кўпгина темаларни муваффақиятли ҳал этдилар. Бу борада Тошкент политехника институти полимерлар проблемаси лабораторияси коллективи ҳам озми-кўпми иш қилди.

Маълумки, шу вақтга қадар қишлоқ хўжалик маҳсулотлари чиқиндилари кам фойдали мақсадларда фойдаланиб келинар эди. Химиявий йўл билан қайта ишланганда улардан қимматбаҳо ва фойдали моддалар олиш мумкинлиги амалда исботланди. Чунончи, ғўза чиқиндиларининг ўзидан жуда кўп хил химиявий моддалар олиш мумкин. Ғўза пояси чумоли кислотаси, лимон ва олма кислоталари ва ёғ кислоталари каби зарур хомашё манбаларига бой.

Мана бу илмий натижалар ҳам кўпчиликни қизиқтирмоқда ва халқ хўжалигига катта фойда келтирмоқда. Сут комбинатларида сут чиқиндиларидан қимматбаҳо сут кислоталари ажратиб олина бошланди. Ана шу кислоталар корхоналар учун катта иқтисодий фойда келтирмоқда.

Олиб борилган тадқиқотлар туфайли Чимкент химия-фармацевтика заводи катта иқтисодий фойда кўрди. Бу корхонада сальсолин ва сальсолидин муҳим резервларини ишлаб чиқариш технологияси муваффақиятли амалга оширилди. Бундай ижобий натижаларни Тошкент химия-фармацевтика заводида қўлланилаётган янгиликлар мисолида ҳам кўришимиз мумкин.

Бундай тадқиқот натижалари Тошкент Политехника институтининг профессори Н. Ризаевнинг «Органик моддаларни адсорбция усулида уларнинг экстрактларидан ишлаб чиқариш» деган китобида ўз аксини топди. Мукаммал илмий кузатишларни ўз ичига олган бу монография олимнинг, қолаверса у бошлиқ полимерлар проблемаси лабораторияси ходимларининг КПСС XXIII съездига ҳозирлаган муносиб туҳфаси бўлди.

Ҳақиқатан ҳам Тошкент Политехника институти химия технология факультети олимлари мўъжизакор фанни ривожлантириш ишига ўзларининг муносиб ҳиссаларини қўшиб келмоқдалар. Шунинг учун ҳам олиб борилаётган проблемаларнинг актуаллиги айрим ҳужжатларда алоҳида таъкидлаб ўтилди.

Хомашё чиқиндиларини қайтадан ишлаш борасидаги кузатиш ишлари муваффақиятли тугалланмоқда. Янги-янги полимер материаллари ва ион алмашувчи смолалар олиш йўлга қўйилди. Булар халқ хўжалиги ресурсларидан комплекс ҳолда қолдиқсиз, чиқиндисиз хомашё ишлаб чиқариш проблемасини тўла-тўкис ҳал қилиш имконини беради. Шуниси қувонарлики, чиқиндилардан полимер материаллар олиш масаласи ҳам практикада кенг қўллланила бошланди.

Бундан ташқари лаборатория ходимлари кучи билан кейинги йилларда ион моддалари олиш процесси ишлаб чиқилди.

Янги беш йиллик план лойиҳасида кўрсатиб ўтилганидек, химия фани янада равнақ топади. Шунинг учун ҳам бу масала билан боғлиқ ишларни ҳар томонлама назарий ва практик жиҳатдан ҳал қилиш лозим бўлади. Ион алмашувчи процесслар технологиясини соддалаштириш ва автоматлаштириш борасида Харьков химия-фармацевтика заводида яхши ишлар амалга оширилди. Айниқса, морфин алкалоидлари стрептомицинни ишлаб чиқариш тўла автоматлаштирилди.

Бу масаланинг муҳимлиги ҳисобга олиниб, шу йилнинг май ойида химик олимларнинг мазкур темага бағишланган Бутуниттифоқ конференциясини ўтказиш лозим деб топилди. Бу конференция Тошкент Политехника институтида ўтказилади.

Лаборатория олимлари шу беш йилликда ҳам кўпгина тадқиқотлар устида иш олиб борадилар. Илмий кузатиш ишлари тематикаси белгиланди. **Химик олимлар галантамин, рутин алкалоидини химиявий йўл билан соддалаштириб олиш технологиясини ҳал қилишга киришадилар. Бу технология Тошкент фармацевтика заводида қўлланилади. Тошкент сут комбинати инженер-техник ходимлари билан ҳамкорликда эса сут кислотасини ионид ёрдамида ажратиб олиш процесси ўрганилади. Фуран бирикмалари асосида олинадиган ионидлар келгусида Кемерова химия заводида кенг фойдаланилади. Комплекс ўғитлар ҳосил қилиш борасидаги тадқиқотлар Чирчиқ электрохимия комбинати коллективи билан ҳамкорликда ҳал этилади.**

Янги бешйиллик план лойиҳасида кўрсатиб ўтилганидек, илмий-тадқиқот лабораториялари тажриба ишлаб чиқариш базасини мустаҳкамлаш ишига бундан кейин ҳам катта аҳамият берилади. Бизнинг лабораториямиз ҳам шу беш йилликда кўпгина янги ускуналар билан янада кўпроқ таъминланади.

Х. МУСЛИМОВ,
химия фанлари кандидати.

С. БОЛТАЕВ,
Тошкент Политехника институти полимерлар проблемаси лабораториясининг старший инженери.

ФАН ХАЛҚ ХИЗМАТИДА

СЎЗ — ИТТИФОҚЧИ РЕСПУБЛИКАЛАРНИНГ ОЛИМЛАРИГА

Илмий-техника тафаккурининг ноёб маҳсули бўлмиш «Луна-9» автоматик станциясида, кишини жуда катта меҳнатдан халос қилувчи электрон машиналарда, табиатнинг ўзи яратган нарсалардан устун турувчи полимер материалларда Совет Иттифоқидаги барча иттифоқдош республикалар олимларининг меҳнати бор. Иттифоқдош республикалардаги олимларнинг ажойиб кашфиётлари ва ютуқлари мамлакатимизда илмий-техника тараққиётининг қудратли оқимига қўшилиб кетмоқда.

КПСС XXIII съезди арафасида ТАСС мухбири академиялар раҳбарларига шундай савол билан мурожаат қилди:

— Республикангиздаги олимлар бажарган қайси ишларни сиз энг муҳим деб ҳисоблайсиз?

МАШИНА МАШИНАНИ ЛОЙИҲАЛАШТИРАДИ

Ҳисоблаш техникаси — **Украина** Фанлар академиясининг фаолиятида энг муҳим йўналишдир. Бу соҳадаги асосий ютуқ, деб қайд қилди академия президиумининг бош илмий секретари **Г. С. Писаренко,** рақамли автоматлар назариясининг яратилишидир. Бу назария ёрдамида Украинада жаҳон практикасида биринчи марта электрон-ҳисоблаш машиналарини лойиҳалаш ишларини комплекс равишда автоматлаштириш жорий қилинди. Электрон-ҳисоблаш машиналари эса ўз навбатида энг мураккаб ишлаб чиқариш вазифаларини ҳал қилишда ишончли ёрдамчи бўлиб қолди. Украиналик олимлар, шунингдек «металларни оловсиз бириктириш» ишини ҳам, яъни вакуум шароитида диффузион пайвандлашнинг прогрессив методларини излашни ҳам биринчи бўлиб бошлаб бермоқдалар.

УЧ ЮЗТА КОРХОНАДА ЖОРИЙ ҚИЛИНДИ

Белоруссия Фанлар академиясининг президенти **В. Ф. Купревич** академиянинг иссиқлик ва массалар алмашиниши институтида ишлаб чиқилган электромагнит усулида ёғоч қуритишнинг алоҳида аҳамиятини қайд қилади. Бу усул мамлакатдаги уч юзта корхонада жорий қилинди. Бу усулда қуритиш муддати (материалнинг хилига қараб) 3-10 баравар қисқаради ва йилига ўнларча миллион сўм тежалади. Белоруссия олимлари яратган иссиққа чидамли янги хил пўлат Минск трактор заводига бир йилда салкам 30 тонна пўлатни тежаб қолиш имконини бермоқда. Белоруссия ССР Фанлар академияси тобора кўпроқ корхоналар билан хўжалик шартномалари тузмоқда.

ФАН — ИШЛАБ ЧИҚАРУВЧИ КУЧ

КПССнинг XXII съездидан кейин ўтган йиллар мобайнида, деди **Қозоғистон** Фанлар академиясининг президенти **Ш. Ч. Шчокин,** жамиятнинг бевосита ишлаб чиқарувчи кучи сифатида фаннинг роли анча ошди. Масалан, кончилик ишлари институти «Гипроцетмет» ҳамда Жезқазғон кон-металлургия комбинатининг ходимлари билан биргаликда энг муҳим операциялар билан янги технологияни ишлаб чиқди. Бу технология беш йил мобайнида комбинат конларида меҳнат унумдорлигини икки ярим-уч баравар ошириш имконини беради. Бир йиллик тежам эса 10-12 миллион сўмга етади. Шу ҳавзадаги ишлаб турган конлар ягона системага бирлаштирилади. Иккита гигант шахта қурилади. Эндиликда тайёргарлик ишлари қуруқ тоғ жинсларида эмас, балки фақат руданинг ўзида олиб борилмоқда. Ер остида мис рудасини қазиб чиқариш ўзиюрар ускуналар комплексига асосланган.

БУЛУТЛАР НИШОНГА ОЛИНМОҚДА

Бизнинг олимларимиз ишлаб чиққан метод асосида дунёда энг баланд Ингур ГЭСнинг пештоқли тўғонини қуришга доир кенг кўламдаги ҳисоблар бажарилди, деб хабар қилади **Грузия** Фанлар академиясининг вице-президенти **Р. Р. Двали.** Бунга математикларимизнинг пластиклик назарияси соҳасидаги ютуқлари туфайли эришилди. Геофизиклар олган натижалар эса, табиат инжиқликларига қарши курашиш учун кенг истиқболлар очиб беради. Дўлга қарши кураш олиб борадиган махсус хизмат бюроси вужудга келтирилди. Бу бюро 200 минг гектардан каттароқ майдонда қалин булутлар тўпламига таъсир кўрсатишнинг янги методларини қўлламоқда.

«ҚОРА ОЛТИН» ИЗЛОВЧИЛАР

Нефть республикаси бўлмиш Озарбайжонда олимларнинг асосий куч-ҳаракатлари нефть химиясини ривожлантиришга қаратилганлиги табиий бир ҳолдир.

Озарбайжон Фанлар академиясининг президенти **З. И. Халилов** бундай деб хабар беради: кейинги вақтларда Фанлар академияси ишлаб чиқаришни такомиллаштиришга доир бир қанча таклифларни корхоналарга топширди. Мамлакатдаги синтетик каучук ишлаб чиқарадиган барча заводларда Озарбайжонлик олимлар таклиф қилган дивинил олишнинг янги методи жорий қилинди. Дивинил каучук ишлаб чиқаришда қўлланиладиган дастлабки маҳсулотдир.

МИТТИ ПРИБОРЛАР — ДАВР БЕЛГИСИ

Чала ўтказгич ва пленкали аппаратларни ишлаб чиқишда **Литва** олимлари пешқадамлик қилмоқдалар. Литва Фанлар академиясининг президенти **Ю. Ю. Матулис** бу ишга физика ва математика институтининг ходимлари ҳаммадан салмоқли ҳисса қўшдилар, деб ҳисоблайди. Мамлакатимиздаги корхоналар, деди президент, шунингдек «ялтироқ қоплам»ларнинг янги методидан ҳам фойдаланмоқдалар. Бу методларни химия ва химиявий технология институти ходимлари ишлаб чиққанлар.

АСОСИЙ ЭЪТИБОР — БИОЛОГИЯГА

Бизда биология соҳасидаги изланишлар, жумладан қишлоқ хўжалиги тармоқларини ривожлантиришнинг илмий асосларини ишлаб чиқиш асосий ўринни тутади, деди **Молдавия** Фанлар академиясининг вице-президенти **А. А. Спасский,** молдавиялик олимлар яратган буғдой, маккажўхори ва дуккакли экинларнинг янги навлари ҳамда дурагайлари мамлакатимизда машҳурдир. Улар ҳосилдорлик жиҳатидан мавжуд стандартлардан анча устунлик қилади. Катта майдонларга экилган бу навлар биринчи йилнинг ўзидаёқ юз минг тоннага яқин қўшимча ғалла ҳосили берди. Химиклар синтез қилган янги хил биологик актив препаратлар жорий қилинмоқда. Бу препаратлар ҳайвонлар вазнини муттасил 10—15 процент ошира бориш имконини беради.

КОНЧИЛАР МУЛОҲАЗАСИ

Шу кунларда Оҳангарон шаҳар корхоналари коллективлари КПСС XXIII съезди Директивалари лойиҳасини зўр активлик билан муҳокама қилмоқдалар. Ишчилар, инженер-техник ходимлар беш йиллик топшириқларини тўла-тўкис маъқуллламоқдалар, айрим соҳалар бўйича ўз фикр ва мулоҳазаларини билдирмоқдалар.

— 1970 йилга бориб Совет Иттифоқида очиқ усулда кўмир қазиб чиқариш 28 процентга кўпаяди, — дейди кўмир разрези экскаватор машинисти, Ўзбекистон ССР Олий Совети депутати Х. Алиқулов. — Бу бевосита бизнинг корхонага ҳам боғлиқдир. Фикримизча, Оҳангаронда ҳам кўмир қазиб чиқаришнинг очиқ усулини кенг қўллаш лозим. Шунда хомашё қазиб чиқариш учун оз миқдорда маблағ ва куч сарфланади.

— Лойиҳадаги гаплар — дилимиздаги гаплардир, — дейди разрез учинчи участкаси тоғ мастери ўртоқ А. Антонов. — У коммунизм моддий-техника базасини яратишда яна бир толмас қанот бўлади.

«Узбекуголь» комбинатининг бошқа корхоналарида ҳам Директивалар лойиҳаси бўйича кўпгина фикр ва мулоҳазалар билдирилмоқда. Кончилар беш йиллик план топшириқларини маъқуллаб янги юксалиш йўлларини белгилаб олмоқдалар.

А. ПЕТРОВ.

„ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ“
натижаларни маълум қилади

„ОТА ДИЙДОРИГА ЗОР“

Убайдулла Абдуллаев биринчи хотини Зайнаб билан умр-мусосаси келишмай ажралишганда ораларида Қумри исмли бир қиз қолган эди. Абдуллаев Қумрини унутди, хабар олмай қўйди. Қиз ақлини таниган, ота меҳрини қумсади. Шундан сўнг у отасини излаб топишга аҳд қилди. Қиз отасини топади. Лекин Абдуллаев қизига рўйихуш бермади. Бундан Қумри қаттиқ изтироб чекди...

Газетамизнинг шу йил 4 февраль сонида «Ота дийдорига зор» сарлавҳа билан босилган материалда Убайдулла Абдуллаевнинг ўз фарзандига нисбатан тошбағирлиги танқид қилинган эди.

Бу мақола Тошкент шаҳар жамоат тартибини сақлаш бошқармасига қарашли 2-«Ведивизион» коллективи ўртасида муҳокама қилинган. Абдуллаев айбига иқрор бўлиб, коллективдан узр сўради.

Куни кеча Қумри Абдуллаевадан редакцияга хат келди. Унда шундай деб ёзади:

«Ҳурматли редакция! Мен ўзимни ҳар қачонгидан ҳам бахтиёр хис этаман. Чунки узоқ жудоликдан сўнг отам меҳрига етишишга муяссар бўлдим. Ҳозир отам уйимга тез-тез келиб турибди. Орамизда ота ва фарзандлик муҳаббати мустаҳкамланиб боряпти. Болаларим ҳам бувасини севиб қолишди...

Ҳурматли редакция! Менга шахсий ҳаётимда ёрдам берганингиз учун чексиз миннатдорман».

СОВЕТ-АФҒОН ШАРТНОМАСИГА 45 ЙИЛ ТЎЛДИ

АҲИЛ ҚЎШНИЧИЛИК

Эртага икки дўст ва қўшни давлат — Совет Иттифоқи билан Афғонистон ўртасида дўстлик тўғрисида тузилган шартноманинг имзоланганига 45 йил тўлади.

Афғон халқи 1919 йилда инглиз мустамлакачиларига қарши қаҳрамонона кураш олиб бориб, мустақилликни қўлга киритди. Ўша йили Афғонистон амири Омонуллахон В. И. Ленин номига юборган мактубида Афғонистон ўзини мустақил давлат, деб эълон қилганлигини билдиради ва Совет ҳукуматига Афғонистон билан бевосита дипломатия муносабатлари ўрнатишни таклиф этади. В. И. Ленин ўзининг жавоб хатида, Совет ҳокимияти Афғонистон билан дипломатик алоқа ўрнатибгина қолмай, унга қўлидан келган барча ёрдамни ҳам беради, деган эди.

Шундан сўнг Совет ҳукумати Афғонистон мустақиллигини биринчи бўлиб таниди ва у билан дипломатик муносабатлар ўрнатди. Ҳар иккала мамлакат ўртасидаги дўстона алоқалар аста-секин ривожлана бошлади. «Биз шу нарсани қайд қилишимиз керакки,— деди В. И. Ленин Советларнинг Бутунроссия VIII съездида сўзлаган нутқида,— бизнинг Афғонистон билан дўстона алоқамиз борган сари йўлга қўйилмоқда ва мустаҳкамланмоқда...» Доҳийнинг ана шу сўзлари 1921 йил 28 февралда Совет давлати билан Афғонистон ўртасида Москвада имзоланган шартномада ўз ифодасини топди. Бу шартномада ўзаро мустақилликни ҳурмат қилиш, ички ишларига аралашмаслик ҳамда бир-бирларига қарши бошқа давлатлар билан битим тузмаслик шартлари кўзда тутилган эди.

Москва шартномасининг Афғонистон учун катта аҳамияти бор эди. Бу — Афғонистоннинг буюк давлат билан тузган биринчи тенг ҳуқуқли шартномасидир. Шартнома Афғонистоннинг миллий мустақиллиги ва тенг ҳуқуқлилигини мустаҳкамлаш ишида муҳим роль ўйнади ҳамда шундан кейин тузилган барча совет-афғон битимларига пойдевор бўлди. Булардан ташқари мазкур шартнома мустақил давлатнинг халқаро аҳволини мустаҳкамлади ва кўпгина капиталистик давлатлар Афғонистон дунёдаги суверен давлатлар қаторига ўтганлигини тан олдилар.

Совет ҳукумати В. И. Ленин кўрсатмаларига амал қилиб Афғонистонга ҳар тарафлама ёрдам бериб келаётир. Совет Иттифоқининг самимий ва беғараз ёрдами билан мамлакатда йирик авторемонт заводи, нон комбинати, асфальт-бетон заводи, гидроэлектростанциялар, Герируд дарёсига қурилган 410 метрли кўприк, Кобул атрофида қурилган уйсозлик комбинати ва бошқа иншоотлар қад кўтарди. Шунингдек, Жалолобод ирригация системасининг очилиши ҳамда 700 километрга яқин узунликдаги Кушка-Ҳирот-Қандаҳор автомобиль магистралининг қуриб битказилиши мамлакат тарихида муҳим воқеа бўлди.

Совет Иттифоқи Афғонистоннинг икки беш йиллик планларини амалга оширишда ёрдам бериб келди ва ёрдам бермоқда. Шу билан бирга Афғонистоннинг учинчи (1967—1972 йилларга мўлжалланган) беш йиллик планини амалга оширишда ҳам Совет ҳукумати дўстона ёрдам беради.

Иккала мамлакат ўртасидаги дўстлик муносабатларининг ривожланишига серқуёш республикамиз ҳам ўз ҳиссасини қўшиб келаётир. Совет Ўзбекистони Афғонистонда саноат корхоналарини лойиҳалаш ва қуришда, миллий кадрлар тайёрлашда кўмаклашмоқда.

СССР ва Афғонистон халқлари ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорлик йилдан-йилга ривожланиб бораётир. Иккала мамлакат ўртасида делегациялар айирбошлаш бу дўстликнинг мустаҳкамланишига яхши ёрдам беряпти. Совет давлат ва жамоат арбоблари, санъаткорлар, олимлар ва спортчилар Афғонистонда бўлдилар. Ўз навбатида Афғонистоннинг худди шундай делегациялари мамлакатимизга бир неча бор меҳмон бўлиб келди. Л. И. Брежнев ва А. Н. Косигин ўртоқларнинг афғон элида ҳамда Афғонистон подшоси Муҳаммад Зоҳир шоҳнинг Совет Иттифоқида бўлиши бу дўстликни янада мустаҳкамлашда айниқса муҳим аҳамият касб этди.

Шу йил февраль ойининг бошларида Афғонистон Бош Министри Муҳаммад Ҳошим Мейвандвал Совет ҳукуматининг таклифига биноан мамлакатимизда бир неча кун меҳмон бўлди. Бош министр ва унга ҳамроҳ бўлган кишилар Ўзбекистонда ҳам бўлдилар. «Афғонистон билан Совет Иттифоқи ўртасидаги алоқалар,— деб ёзди «Кабул Таймс» газетаси, —чуқур илдиз отган дўстликка асослангандир. Афғонистон-Совет муносабатлари бошқа халқлар учун шу райондаги мамлакатлар ўртасида яхши муносабатлар ўрнатишнинг ёрқин намунаси бўлиши мумкин».

Афғонистон ҳукумати бетарафлик ва ҳарбий блокларга қўшилмаслиқдан иборат тинчликсевар сиёсатни изчиллик билан ўтказиб келмоқда. Совет ҳукумати Афғонистоннинг бетарафлик сиёсатига содиқлигини ғоят қадрлайди. Бу сиёсат айни вақтда Афғонистоннинг миллий манфаатларига мос бўлиб тушмоқда ҳамда жаҳонда тинчликни мустаҳкамлашга ёрдам бермоқда.

Совет-Афғон шартномасининг имзоланганига 45 йил тўлиши муносабати билан барча совет кишилари, жумладан ўзбек халқи эрксевар афғон халқига қизғин салом йўллаб, экономика ва маданиятни ривожлантиришда янги муваффақиятлар тилайди.

И. УСМОНОВ,
Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Шарқшунослик институтининг илмий ходими.

Ўтган йили Жанубдаги дўст мамлакат — Афғонистонда СССРнинг техника ёрдами билан 700 километрлик Кушка—Ҳирот—Қандаҳор магистрал автомобиль йўли қуриб битказилди. Бу йўл афғон халқи билан совет халқининг абадий дўстлиги рамзига айланиб қолди. Суратда: афғон деҳқони йўл очилишини табрикламоқда.

ТАСС махсус мухбири В. Соболев фотоси.

АДАБИЁТ ВА САНЪАТ САҲИФАСИ

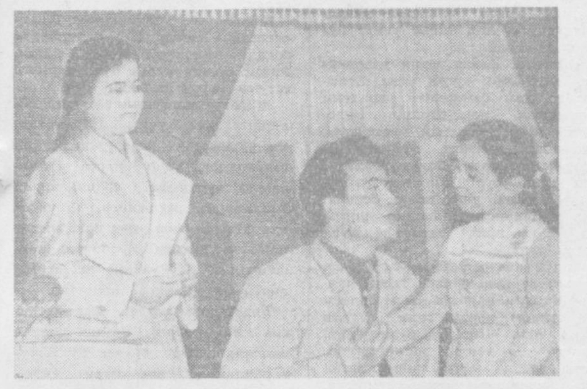

«ФЕРУЗАНИНГ ТАҚДИРИ»

Яқинда Охунбобоев номли шаҳар маданият уйида халқ театрининг ижодий коллективи томонидан Зикир Муҳаммаджоновнинг «Ферузанинг тақдири» номли бир пардали пьесасининг кўриги бўлди. Асарни театрнинг талантли режиссёри — 1-босмахона ишчиси Саъдулла Аҳмедов саҳналаштирган.

Феруза ролини — 192-мактабнинг 4-синф ўқувчиси Сожида Нўмонова, Раъно ролини — 5-мактабнинг 11 синф ўқувчиси Гулчеҳра Толипова, Аҳмаджон ролини компрессор заводининг ишчиси Мавлон Хўжаевлар ижро этди. Шунингдек, бошқа ролларда ҳам ишчилар, хизматчи ва ўқувчилар ўйнадилар.

Спектакль томошабинлар томонидан қизғин маъқулланди.

Э. МУҲАМЕДОВ.

«Ферузанинг тақдири» спектаклидан бир кўриниш. Суратда: (чапдан) Раъно ролида 5-мактабнинг 11-синф ўқувчиси Гулчеҳра Толипова, Феруза ролида 192-мактабнинг 4-синф ўқувчиси Сожида Нуъмонова, Аҳмаджон ролида «Компрессор» заводининг ишчиси Мавлон Хўжаев.

Автор фотоси.

ХОЛИД РАСУЛ

УЧРАШУВ

Чаманда юрардим, қаршимда шу он
Сурма чекди кўзга ажиб манзара,
Ўлтирар ёш йигит бироз хаёлчан,
Ёнида сунбул соч, кўзлари қора —
Қиз қошин чимириб боқаркан ғиё,
Қалб узра тўкилар гўё эҳтирос,
Ёш йигит тинглайди бўлиб маҳлиё,
Кўзларда бир олам иштиёқ, ихлос.
Баъзан учрашаркан қопқора кўзлар,
Учқунлар бирлашар бўлиб муқаддас
Хаёлда мавж урган оташин сўзлар
Яна шу суҳбатда тилга ҳам келмас.
Фақат дилдан-дилга муҳаббат, висол
Қуш каби қўнаркан, чексиз хаяжон
Қалбимда ғазаллар бисоти мисол —
Ёшлик хаёлларин уйғотар шу он.
Ҳаётда ҳукмрон иштиёқ, тилак,
Ҳеч бир он яшолмас севгисиз инсон.
Умид-орзуларга тўлган ҳар юрак,
Маъно хазинаси бўлган бир жаҳон.

СЕВГИ ЁДИ БИЛАН

БИР ОЙДАН буён касалхонадаман. Дардимга даво топаяпман. Ҳамширалар билан опа-сингилдай бўлиб қолдик. Дилбар исмли ҳамшира айниқса менга ёқади. Чинакам дилбар у. Аллақандай сеҳри борми, билмадим у гапираверсаю мен тинглаверсам дейман. Бора-бора унинг келишини энтикиб кутадиган бўлиб қолдим. Мана, у келди — менинг дилбарим. Оппоқ халатини эҳтиётлаб тузатди, бошига қалпоқчасини қўндириб палатамизга кириб келди:

— Салом, бардаммисиз? Кайфингиз, иштахангиз қалай?

Ростини айтсам, бу саволларни ҳар куни ҳамшира, энагалардан кўп эшитамиз. Лекин Дилбар шундай ширин тил билан сўрайдики, гўё дардингизни суғуриб олаётгандай бўлади.

Бугун дам олиш куни. Дилбарим навбатчи. Ўша хаёлчан кўзлар яна қаршимда. Касалхона ҳар кунгидан осойиш. Дилбардан китоб ўқиб беришини илтимос қилдим, қўлига С. Абдулланинг «Мавлоно Муқимий» сини тутқаздим. Дилбар бир зум тараддудланиб турди-да, китобни варақлай кетди. Жуда ифодали ўқиркан, худди ўзи ҳикоя сўзлаётгандай. У саҳифалар оша ушбу ғазалларни ўқиди:

«Ошкор ўлғай сирим, ҳолим
баён айлай десам
Тор кўнглим сиғдиролмайдир
ниҳон айлай десам.
Бу баҳор бирдам дардиға
толеим ёр ўлмади,
Ушлашиб қўл, сайри боғу
бўстон айлай десам...»

Ўқидию оғир хўрсинди, сўнг жим қолди. Кўзларида ёш кўрдим:

— Дилбар, Сизга нима бўлди?

— Ҳеч, ўзим.

— Айтинг, ўтиниб сўрайман.

— Беморсиз, кайфингизни бузиб нима қиламан. Ундан кейин, менинг саргузаштим кимга ҳам керак ҳозир.

— Ундай деманг, юрак тафтини юрак кўтаради. Сўзланг.

— Ҳеч кимга айтмайсизми?

— Сиз ўйлаганча бўлади, ишонаверинг.

ИЛГАРИ ҳамма нарсага бефарқ қарардим. Бу юрак тубида на сир на дард борди. Осойишта ўтарди кунларим. Практикага бизни шу клиникага юборишди. Юборишдию, бўлгулик бўлди. Оғир касалларнинг умр соати тугаб, жон бераётган дақиқаларида ҳам бошида турганман. Лекин ўзимни йўқотмаганман... Кўпинча беморларни доцент Мухтор Каримов билан бирга обход қилардик. Мен ҳамиша хўлланган оппоқ сочиқ ушлаб унинг ёнгинасида турардим. Унинг беморларга меҳрибонлиги, босиқ, мулойим сўзлари, ўйчан қарашларидан ўзимни йўқотабошладим. Бора-бора бу қарашлар юрагимга шунчалик муҳрланиб қолдики, дарсда ҳам, ётоқда ҳам унинг хаёли менга тинчлик бермасди. Бутун борлиқ аллақандай нозли, сирли бўлиб кўринабошлади кўзимга. Дарахт навдасига қўниб олган қушларнинг нолиши аллақандай ҳазин туйиларди илгари. Кўпинча боғда дарс тайёрлаб ўтириб сайроқи қушлардан нолирдим. Эндичи; қушларнинг, — қўшиқчининг овози ҳеч тинмаса дейман. Юрагимда завқ. Анҳор бўйига бориб, узоқ-узоқ хаёл сурадиган бўлиб қолдим. Кечалари эса алла-паллагача шеърий китоблар варақлайман. Севиш нималигини эндигина ҳис этабошладим. Лекин, юрагимда куртак отган илк севгим ғунчаси ҳамон очилолмай ҳайрон.

— Нега, у севмайдими?

— Юрагимда сақлаб юраверсам дард бўлади. Сақламасам ошкор бўлишидан қўрқаман. Ахир қиз бола гулдан ҳам нозик нарса. Сал ғубор тегса иффати чанг остида қолади. Биргина шу андиша билан юпатаман ўзимни. Лекин уни кўрганимда икки юзим оташдай ёнади. Сўзларимдан адашаман. Юрагимнинг дупири худди момагулдиракдай қулоғимга эшитилиб туради. Қани энди бу юрак қурғурнинг уришини у ҳам эшитсаю сабабини сўраса. Беморларнинг томири сал бежо урса бутун тинчини йўқотадию, ёнгинасида турган бир бечоранинг юрагидаги ғалаён билан ҳеч иши йўқ. Муҳаббат беижозат эшик қоқади, деганлари шу бўлса керакда. Бўлмаса ҳозир менинг бу хил савдоларга ҳушим бормиди? Хаёлларга тутқун бўламану, ўзлигимни унутаман.

Кошки уни кўрмаган бўлсам. Қани шўхликларим, қаёкда қолди тинчлигим, осойишта тунларим. Уни кўргим сўзларини тинглагим келадию, ҳаяжонимни яширолмай қолишдан қўрқаман. Яхшиси ундан узоқроқ юрганим маъқул. Ахир меҳр кўзда дейишадику. Кўрмасам, балки унутиш мумкин бўлар. Охирги курсдаманку, тезроқ ўқиш битақолсайди, узоқроқ жойга ишга юборишларини сўрардим... Оҳ, буларнинг ҳаммаси хаёл эди, холос. Аслида унингсиз бу кенг жаҳон бўм-бўш кўринарди кўзларимга...

ҲИКОЯ

Бир куни пахта йиғим-теримида касалланган ўқувчи қизни олиб келишди. Туни билан унинг ёнидан жилмадим. Охирги уколни қилганимдан сўнг беморнинг аҳволи ёмонлашди. Бадани музлаб кетабошлади. Кислород тутдим, оёқларига грелкалар қўйдим бўлмади. Томир уриши эшитилмаётгандай туюлди. Шошиб қолдим. Қўрқинчдан дағ-дағ титрайман. Навбатчи врачни чақирдим. Аҳвол бирдай, у ҳам хавфда қолди. Ҳеч кимдан маслаҳат сўрамай телефонга югурдим. У, фақат унинг ўзи ёрдамга келиши мумкин. Уйига телефон қилдим. Трубкани ушлаб туриб, бир нарсадан чўчиб тушдим. Товба, шу пайтгача хаёлимга ҳам келмаган экан. Уйланган, хотини бўлсачи. Бу ўйдан вужудимни муздек тер босди. Телефоннинг ҳар гудоги бомба портлашидай даҳшатли бўлиб эшитилабошлади қулоғимга. Ярим кечадая тағин. Ниҳоят, ниҳоят овоз эшитилди. Бу унинг, ўзининг овози эди. Дарров ўзимни қўлга олдим, аҳволни тушунтирдим. У етиб келди. Шу куни мен билан навбатчилик қилди. Беморнинг аҳволи бирмунча яхшиланган бўлса ҳам доцент уйига қайтиб кетмади. Биз мижжа қоқмай бемор ёнида ўтириб тонг отдирдик. Бу севгим — тақдири нима бўлишини билмайман, лекин шундай бир инсон меҳри билан яшаётганим, ҳаётнинг, умрнинг мазмунини англаётганим билан бахтли эдим.

ҚУТИЛМАГАНДА институтимизнинг кекса, мўътабар врачларидан бири вафот этди. Марҳумни сўнгги йўлга кузатиш учун институтнинг жуда кўп талабалари, ўқитувчи, врачлар келишди. Бошлар эгик, кўзларда ёш. Неча-неча инсонларга ҳаёт бахш этган инсон ўзи ҳаётдан кетаяпти... Дафн маросими тугаб ҳамма тарқалабошлади. Мухтор Каримов кимнидир ахтарар, жуда ҳаяжонли эди. Нега бундай тоби йўқмикин ё? Бу қадар жовдирашининг боиси нима? Афтидан у қабристондан ҳали бери кетадиган эмас. Нима қилсам экан-а? Мени қидираётган бўлмасин тағин, йўғе, менга қовоғи уюиб турмагандир шу тобда. Одамлар анча сийраклашиб қолди. Қаққайиб тураверишим яхши эмас. Аста жила бошладим. Шу пайт:

«Дилбар», деган овоз эшитилди қулоғимга. Бу унинг, ўзининг овози эди. Олам остин-устин бўлаётгандай, йўқ йўқ, сиҳрли туш кўраётгандай жойимда қотиб қолдим.

— Дилбар, — чақирди у яна... Аста орқамга ўгирилдим. Не кўз билан кўрайки, у йиғларди. Ҳеч нарсага тушунолмай қотиб тураверидим. У аста ёнимга келдида:

— Юринг, мен билан, — деди.

Қаёққа ва нимага эканини ҳам суриштирмай унга эргашдим. Қабристоннинг кун чиқиш томонидаги бир мармар сағана олдида тўхтади у. Аввал тиз чўкди сўнг бошини қуйи солганича жим қолди. Сағанага ўйиб ёзилган ушбу сўзларни ўқидим: Мунаввар Саидова (Каримова) фарзанди дунёга келган кун ўзи вафот этди...

Кўзларимдан ёш тирқиради. Бечора жувон. Умр йўлдошига фарзанд ҳадя этаман деб... Демак, у ҳамдард бўлишимни истаб мени бу ерга бошлаб келди. Ёки менинг ўйларимдан бохабару умидларинг беҳуда деб... Нега, нега мени бу ерга бошлаб келди у. Бола, бола нима бўлган экан?

— Фарзандингиз ҳаётми? — сўрадим.

— Ҳаёт... Анварим, ёлғиз ёдгорим ҳозир 7 ёшда. Ўғлим билан ҳар ҳафта бу ерга келамиз. Мунавварнинг ёнига.

— Уйланмадингизми?

— Йўқ.

Ўша куни қабристондан қош қорайганда қайтдик. Ўзим кетавераман, десам ҳам қўярда-қўймай уйимизгача олиб бориб қўйди. Сўнг, хайр Дилбар, деди у титраброқ. Шу тун киприк юмолмай тонг отдирдим. Уни ўйладим. Умр йўлдошига, аёл зотига шу қадар садоқатли бўлгани учун, муҳаббатни шу қадар беғубор сақлагани учун, асрларга етгудек бардоши, мусаффо юраги учун мен уни бир умр унутмайман, унутолмайман. Анварни бошимга кўтарсам, кўнгил пардасида авайлаб ўстирсам дейман. Ахир у она меҳрига зор бир гўдак. Мен уни бағримга босишни, ўғлим деб эркалашни истайман. Лекин у муҳаббатимга пешвоз чиқармикин.

Балки у бир умр вафодорлиги билан Мунавварга ҳайкал қуришни истар. Майли, одам юрагида муҳаббат, садоқат туфайли мангу яшашга ҳақли. Лекин тақдир жабри дея ёш, навқирон бир йигитнинг ҳаётда танҳо яшайвериши тўғрими ? Мен унга ҳам-дард бўлишни истайман. Мунавварнинг азиз хотирасига содиқ бўлишни, унинг оналик, аёллик бурчини адо этишни истайман. Ҳа, юрагимда оналик меҳри туғён қилаяпти. Кечир мени Мунаввар, розилик бер, умр йўлдошингга вафоли ёр бўлай, фарзандингга меҳрибон она...

Институтни ҳам тамомладим. Лекин узоқ районга ишга юборишларини эмас, шу клиникада қолдиришларини сўрадим. Мен энди муҳаббатим тақдирини эмас ўғлим Анвар ва унинг ёлғиз отасининг тақдирини ўйлайман. Уларнинг ташвиши менинг ташвишим. Лекин у буни билармикин? Менга қоронғу. Севги ёди билан яшайману, лекин у сароб бўлиб чиқмаса деб қўрқаман...

ДИЛБАР, менинг Дилбарим, қўрқманг. Сиз бахтли бўласиз. Ҳа, ҳа, бахтли бўласиз. Киши астойдил севса, севаолса албатта унинг юрагига йўл топади. Бу йўл, бу нурли сўқмоқ сизларни охири учраштиришига ишонаман...

Эътибор ОХУНОВА.

МАРДЛИК — МАНГУЛИК

ТАҚРИЗ

Фронтдан ёзилган хатлар ҳамон ёдимда. Тонг палласи эди. Ўрмон орқасидаги дарёни кечиб ўтиб, нариги соҳилни эгаллаш ҳақида қисмларга буйруқ тарқалди. Бир неча минутдан кейин дарёни кечиб ўтиш учун ҳужум бошланади. Ўрмон ичида чарчаган, усти-бошлари шалаббо, соч-соқоллари ўсган бир тўда йигитлар овқатланиб ўтирибдилар. Улар бир неча кундан буён тўхтовсиз жанг қилиб келмоқдалар. Улар кўп йўлни жанглар билан ўтиб келганларига қарамай, бардам ва бахтиёр кўринадилар. Чунки душман чекинмоқда. Бирин-кетин шаҳар ва қишлоқларни ташлаб қочмоқда. Ёвнинг батамом тор-мор этилишига кўп вақт қолгани йўқ.

Жангчилар жангга тайёрлана бошладилар. Шу вақт кимдир чўнтагидан бир варақ қоғоз чиқарди ва ёнидаги шеригидан қалам сўради. Солдат қалам синиғини гимнастёрка чўнтагидан чиқариб узатар экан, у солдатдан қоғознинг ярмини беришни сўради.

Дафтар варағи иккига бўлиниб, икки жангчи ўз уйига хат ёзди. Яна нарида уч-тўртта жангчи хат ёзишга тутинди. Олисдан душман артиллерияси ўт очиб турибди. Хат ёзаётган жангчилар атрофида снарядлар ва миналар портлаб турибди. Сафга команда берилди. Старшина хатларни йиғиб олиб, сумкасига солди. Уларни штабга элтади ва у ердан хатлар ўз адреслари бўйича сафарга жўнайди.

Қирғоқда жанг қизиб кетди. Сувда, қирғоқда олов сели сузиб юрарди. Душман жон талвасасида қаршилик қиларди. Лекин совет баҳодирларининг зарбалари шиддатли ва беомон эди. Душман кўп аскари ва техникасини жанг майдонида қолдириб чекина бошлади.

Йўлда фашистларнинг мурдалари уюлиб кетди. Қаттиқ жанг бўлди. Лекин бир тепаликда икки жангчимиз бир-бирига суяниб ётарди. Уларнинг рўпарасида ўнбир гитлерчининг ўлиги кўринади. Бу икки баҳодирнинг бири ҳалиги қалам сўраган, иккинчиси эса, қоғоз сўраган жангчилар эди. Улар хатларида нима ёзганларини билмайман. Лекин жанг майдонларида қаҳрамонлик намуналарини кўрсатдилар. Душманни боплаб адабини бердилар ва ўзлари ҳам қаҳрамонларча ҳалок бўлдилар.

Мен «Фронтдан хатлар» китобини қўлга олганимда ўша икки баҳодир жангчини эсладим. Фронтдан ёзилган хатлар катта, жанговар ва ўлмас тарихга эга эканлигини эслаб кетдим. У, хатлар орқасида ўша фронт баҳодирлари турганликлари кўз олдимга келди.

«Фронтдан хатлар» («Ўзбекистон» нашриёти, 1965 йил) тўпламини Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ҳузуридаги Архив бошқармаси ва Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг тарих ва археология институти тайёрлаган. Тўпламни нашрга тайёрлашда архив бошқармасининг старший илмий ходими И. Алимов катта ҳисса қўшган.

Тўпламдаги хатлар хилма-хил. Улар фронтдаги жангчилар томонидан ёзилиб, Марказий Давлат архивида сақланаётган шунингдек республика ташкилотлари ва матбуот органларига ҳамда жангчиларнинг ота-оналари ва ёру-биродарларига йўллаган хат варақалардан иборат.

Хатлар фронтдан мамлакат ичкарисига йўлланган тарихий жангномалардан ташкил топган. Хатлар группа бўлиб фронтчилар, шунингдек, қисм командирлари ва ёлғиз-якка жангчилар томонидан ёзилган. Баҳодирлар камтар бўладилар. Жанг майдонида катта жасорат ва мардлик кўрсатган оддий солдат ёки командир ҳеч қачон ўз қаҳрамонлиги ҳақида ота-онасига хат ёзмайди. У «соғ-саломат жанг қилиб юрибман» деган сўзлардан нарига ўтмайди. Бундай паҳлавонлар ҳақида қисм командирлари, штаб ходимлари хат ёзишганлар. Тўпламда бундай хатлар анчагина бор. Тўпламда келтирилган биринчи хат 1941 йилнинг 5 августида ёзилган. Қисм командирлари Тошкент гарнизонининг команда ва бошлиқлар составига ва уларнинг оила аъзоларига хат йўллаб, улар юборган совға-посилкалар учун ташаккур изҳор этадилар. ва гитлерчиларнинг боплаб адабини бераётганликларини маълум қиладилар. Хат бундай тугайди: Биз — Ўрта Осиё ҳарбий округининг жангчилари, командирлари ва сиёсий ходимлари сизларнинг биродарона ёрдамингизни ва ғамхўрлигингизни сезмоқдамиз. Бу эса бизнинг кучимизни ва ғалабага ишончимизни мустаҳкамламоқда.

Ленинград фронтидан Ўзбекистон комсомол-ёшларига ёзилган хатда беш баҳодир ўзбек йигитининг номи тилга олинади. Беш қаҳрамон йигитнинг шуҳрати бутун Ленинград фронтига ёйилди,— дейилади хатда,— беш ўзбек йигити — Худойназаров, Алиев, Саидов, Худойбердиев, Рўзиматовлар ажойиб қаҳрамонликлар кўрсатдилар. Улар тўрт кечаю-кундуз сира ухламай ўз марраларини мардона муҳофаза қилдилар.

Жангчиларнинг ота-оналарига, хотин,бола-чақаларига ёзган хатларини олиб кўрайлик. Нақадар таъсирли, самимий ва меҳрибонлик билан ва разил душман устидан қозониладиган улуғ ғалабага зўр ишонч билан ёзилган бу хатлар.

Талантли ўзбек шоири, жангчи Султон Жўра фронтда катта жасорат кўрсатиб, қаҳрамонларча ҳалок бўлди. У, ўз қизларига бундай шеър ёзиб юборган эди:

Ҳой, жанубга учган қуш!
Кел ёнимга бир пас туш.
Қизларимга хат берай,
Андижонга ташлаб уч!
Эй гули-ғунчаларим,
Олтин юлдузчаларим,
Салом ёздим, кўп салом,
Сон-саноғи йўқ салом.

Шоир «фашист ёвларни тор-мор этиб батамом» уйга, болалари ёнига қайтишни айтган эди. Чиндан ҳам фашистлар батамом тор-мор этилди. Лекин шоир жанг майдонидан қайтмади. У, Белоруссияда, Днепр яқинида бўлган шиддатли жангларнинг бирида душман ўқидан йиқилди. Унинг хатлари, шеърлари халқимиз қаҳрамонлигининг унутилмас обидаси, тарихий жангномасидир. Тўпламда ховослик йигит Совет Иттифоқи Қаҳрамони Жўрахон Усмоновнинг ҳам хати бор. Хатда бу мард ўзбек йигитининг босиб ўтган жанговар йўли киши кўз олдида жонланади. Тўпламдаги бошқа хатларда ҳам Жўрахонга ўхшаган баҳодир йигитларимизнинг Улуғ Ватан уруши фронтларида кўрсатган катта маҳорат ва жасоратлари ҳикоя қилинади. Бу хат эгаларига раҳмат айтгинг келади.

Тўпламдаги кўпгина хатларнинг эгалари фронтда ҳалок бўлган ёки урушдан кейин вафот этган кишилардир. Совет Иттифоқи Қаҳрамони Жўрахон Султонов, жангчи шоирлар Султон Жўра, Ашурмат, журналист-нашриётчи Абдулла Хўжахонов ва бошқа бир канча фронтчилар бугунги кунда орамизда йўқ. Улардан асарлар ва мактублар эсдалик бўлиб қолган. Бу асарларни ва мактубларни авайлаб асраш ва нашр эттириш катта тарихий ва тарбиявий аҳамиятга эгадир. Биз аждодларимизнинг қаҳрамонликларини билмай туриб, ўз қадри-қимматимизни яхши тасаввур эта олмаймиз. Бугунги бахтли гўзал ҳаётимизда уларни эслаб, хотираларини ёдда сақлаш эзгу бурчимиздир.

Тўпламда хатлари келтирилган бир қанча фронтчилар эса бугунги кунда ҳам ҳалол меҳнат қилиб ҳаёт кечирмоқдалар. Тўплам авторлари ана шу собиқ жангчиларни излаб топиб, улар билан ва уларнинг жанговар шериклари билан алоқалар ўрнатиб, янги материаллар тўплаб, нашр этсалар нур устига нур бўларди.

Гитлер Германияси устидан тўла ғалабани қўлга киритишда ҳал қилувчи роль ўйнаган катта жанглар халқимизнинг ёдидадир. Москва, Ленинград ва Сталинград остоналаридаги жанглар, денгиз бўйлари ва катта дарёларни кечиб ўтишда совет баҳодирлари мислсиз қаҳрамонликлар кўрсатганлар. Бу жангларда бизнинг ҳамшаҳарларимиз, элатларимиз ҳам актив қатнашган, мардлик ва жасорат кўрсатишган. Улар жанг тафсилотларини хатга ва бадиий асарларга кўчириб, ўз юртларига жўнатганлар. Бундай хатлар ва асарлар жангчиларнинг ота-оналарида, маҳаллий матбуот органларида ёки ташкилот ва мактабларда сақланиб келинмоқда.

Келажакда Улуғ Ватан урушида қатнашган диёримиз фарзандларининг қаҳрамонликларини ҳикоя қилувчи хатларни ва бошқа мактуб ҳамда варақа-ҳужжатларни тарих обидаси сифатида каттароқ тўплам ҳажмида нашр эттирилишини истаймиз.

Н. ЭГАМНАЗАРОВ.

БОТИР ЧЎПОН ҚЎШИҒИ

Севган ерим дала-даштлар,
Қўй-қўзини серка бошлар.
Кенг осмон, ўтов уйим,
Адо бўлмас айтсам куйим.
Қўноғимдир яшил ўтлоқ,
Чойдишимдир чашма булоқ.
Олтмиш ёшда олти ёшдек
Кўнглим чақнар чақмоқ тошдек.
Қирлар ошдим, тоғлар ошдим,
Бўри ёвнинг бошин янчдим.
Қўй-қўзимга текизмадим,
Келганини кетказмадим.
Сурув дейди қўй тўпини,
Қўй танламас қир чўпини.
Қўзи мўйи жингалакдир,
Қўчқор боши дўнгалакдир.
Адир-ува қўйнинг жойи,
Колхоз экан бахт саройи.
Эрнинг меҳнат бўлса улфат,
Кўрмас киши сира кулфат.
Севган ерим дала-даштлар
Қўй-қўзини серка бошлар.
Кенг осмон, ўтов уйим,
Адо бўлмас айтсам куйим.

Қуддус МУҲАММАДИЙ.

ИККИ ШЕЪР

БАЪЗАН...

Тунда баъзан келмаса уйқу,
Куршаб олар минг турли туйғу.
Ўз-ўзим-ла бўлиб суҳбатдош,
Битар бўлса дилдаги бардош,
Бедорликни қарғамай асло,
Ахтараман ундан ҳам маъно.
Аста туриб ташқари чиқсам,
Сукунатдан топаман малҳам.
Ҳорғин дилга ёқар сукунат,
Жилға бўлиб оқар сукунат.
Тонгга қадар тураман узоқ,
Сукунатга соламан қулоқ.
Ёлғиз менмас, ҳатто юлдузлар
Сукунатдан бир маъно излар
Юлдузларга тикаман нигоҳ.
Улар бўлиб сиримдан огоҳ,
Саломлашар сўзсиз, имлашиб,
Сукунатни бирга тинглашиб,
Унутаман бедорлик дардин,
Бедорликдан безорлик дардин.

ТАБАССУМ

Шабнам ёнар ой ёғдусида,
Фақат ойдин бахш этар ором.
Табассумли тун оғушида
Орзулари этармиш давом.
Шу бир дона митти томчи ҳам
Табассумга, нурга зор экан.
...Табассумни қизғанма, одам,
Унда минг бир ҳислат бор экан.

Азиз АБДУРАЗЗОҚ.

«Чўпон қўшиғи».

«Чўпон хотини».

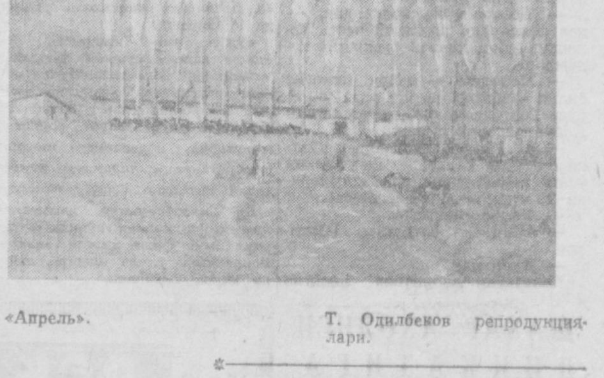

«Апрель».

Т. Одилбеков репродукциялари.

ТЎРТЛИКЛАР

Сен кимни суюкли париштасисан,
Попукдек саранжом, сариштасисан?
Кўрдиму кўнглимни узолмай қолдим,
Кўнгилни кўнглими, жон риштасисан?
Қалбим қўлингдадек кўзим йўлингда,
Келмайсан интизор кутишдир ишим.
Дардимни бегона қилгим келмайди,
Ўзингсан табибу дардиманд кишим.
Севасанми, гапир жоним деб,
Сўраб ўтирмадим ўзингдан.
Қалбингдаги севаман сўзин —
Уқиб олган эдим кўзингдан...
Қалбимни очай мен қалбингдан қара,
Кўзингни кўзимдан яширсанг бунча.
Сенга аён бўлсин ишқ маҳбубаси —
Яширин ундаги сирли тугунча...

Толиб ЙЎЛДОШ.

ҲАЁТИЙ, ЖОЗИБАЛИ

... Чўл устида шамол кезмоқда. Намиққан туманли яйловда моллар кўринади. Чўпон айтаётган қўшиқни шамол узоқларга элтаётир. Бутун атроф, нотинч чўл шу қўшиқни берилиб тинглаётгандай. Чўпон яйлов ўртасида туриб дутор чертяпти. Оиласи унинг атрофини ўраб олган. Қўзи-қўйлар ёйилиб ўтлаб юрибди. Чўпон ямяшил яйлов ҳақида, табиат ҳақида, ўз ҳаёти ҳақида шавқу-завққа тўлиб куйлайди.

Сурат ҳам «Чўпон қўшиғи» деб аталган. Унинг муаллифи тошкентлик рассом Зокир Инагомовдир. Унинг ижоди халқ турмуши, жонажон ўлка табиатининг миллий бўёқларини ҳаққоний акс эттириш учун изланишларга тўла. У чизган ҳаёт ва табиат лавҳалари томошабинни ҳаяжонга солади.

Мана, «Далада кечки овқат» деб аталган сурат. Кўмкўк ўт устида бир неча ёпилган нон, чойнак, пиёлалар, бир неча бош узум. Атрофга оқшом осойишталиги чўккан. Кишилар ҳали ишдан қайтишганича йўқ. Кечки овқатга тайёргарлик кўрилмоқда.

Ўтган йили рассом бутун ёзни Бўстонлиқ ва Хумсон қишлоқларида ўтказди, жуда кўп этюдлар яратди, колхозчилар, ўзбек аёллари портретини чизди, кундалик турмушга оид воқеаларни акс эттирди. Уларда чўл, тоғлар, колхоз далалари тасвирланган. Рассом ана шу жойларни кезиб, ҳамма нарсани диққат билан кузатган, суратга туширишдан аввал жуда кўп ўйлаган, ҳар бир асар устида қунт билан ишлаган.

Ана шундай суратлардан бири диққатга сазовор: кекса аёл тоғ ёнбағирлаб кўтарилляпти. У набирасини опичлаб олган. Тик қомати, дадил қадамлари бу заҳматкаш аёлнинг ҳаёти ана шу кичик тоғ қишлоғида ўтганлигидан далолат беради. Кузатувчанлик қобилияти ўткир бўлган рассом нима тўғрисида ва қандай қилиб ҳикоя қилиш кераклигини, нимани тасвирлаш лозимлигини яхши билади. Унинг асарлари кишиларда беихтиёр чуқур ҳис уйғотади.

Масалан, «Чўпоннинг хотини» картинасида ўзбек ҳаётининг оддий бир лавҳаси акс эттирилган. Рассомнинг нозик мўй қалами ёш аёлнинг қиёфасини, қўл ҳаракатларини, позасини анча маҳорат билан чизган. Аёл ўтов олдидаги ўт устида бемалол ўтирибди. Унинг кушбичим қомати, кийган кўйлаги, аёлнинг бутун қиёфаси ёрқин бўёқларда тасвир қилинган. Рассом ана шу оддий лавҳада ҳам қишлоқ ҳаёти ва табиатининг гўзаллигини ифодалай олган.

«Қишлоқда байрам» композицияси ҳам диққатга сазовор. Созандалар том устига чиқиб олиб, миллий музика асбобларида шўх куй чалишаяпти. Пастда эса меҳнаткашлар намойиши ўтмоқда. Асар шодлик руҳи бағишлайди кишига.

Рассом кундалик ҳаёт, ўлка табиатига оид жуда кўп мавзуларда асарлар яратмоқда. Ҳозир у Улуғ Октябрнинг 50 йиллигига атаб қишлоқ меҳнаткашларининг ҳаёти ва турмушини акс эттирувчи асарлар сериясида ишлаяпти. Уларда совет кишисининг ажойиб образи яратилади.

Т. ОДИЛБЕКОВ,
санъатшунос.

МАКТАБ ҲАЁТИ

Янгийўл районидаги «Ленинград» колхозида жойлашган мактаб саҳни кейинги йилларда анча кенгайди. Бундан ўн йил муқаддам бу билим ўчоғида бор-йўғи тўртта синфхона мавжуд эди. Эндиликда у саккиз йиллик мактабга айланди.

Мактаб ўқув базасини мустаҳкамлаш ишига колхоз правлениеси яқиндан ёрдам бермоқда. Колхоз кучи билан қўшимча синф хоналари қурилди. Ҳозир мактабда колхозчиларнинг 400 га яқин фарзанди таълим олмоқда.

Т. ИМОМОВ.

Али Нодировни Оржоникидзе районидаги Ушинский номли ўрта мактаб коллективи жуда ҳурмат қилади. Мана, 30 йилдирки, у ёш авлодни ўқитиш ва тарбиялаш билан шуғулланиб келмоқда. Бу камтарин ва меҳрибон педагог қўлида жуда кўп ўғил-қизлар билим олди.

Тажрибали ўқитувчи ўртоқ Нодиров ёш ўқитувчиларга ҳам яқиндан ёрдам беради. Унинг ташаббуси билан мактабда педагогика халқ университети ташкил этилди. Университет машғулотларида педагогик темаларга оид суҳбатлар ҳам ўтиб туради.

И. НОРМАТОВ.

Бу комитет ташаббуси билан кўпгина тадбирлар амалга оширилди. Ҳақиқатан ҳам ота-оналар комитети бола тарбияси билан жиддий шуғулланмоқда. Комитет аъзолари маълум участкаларга бириктириб қўйилган. Улар вақти-вақти билан ота-оналар ўртасида мазмунли суҳбатлар ўтказишади.

Ўрта Чирчиқ районидаги 11-мактаб ота-оналар комитетининг ишлари мақтаса арзигудек. Комитет ташаббуси билан мактабга радиоузел ўрнатилди.

Ҳозир радиоузел орқали мактаб ҳаётига оид янгиликлар, бола тарбиясига доир суҳбатлар мунтазам ўқиб турилибди.

Ш. ХОЛМУҲАМЕДОВ.

Кекса ўқитувчи Т. Азимов дарс бераётган синф ҳар чоракда юқори кўрсаткичга эришяпти.

— Тежамли дарс ўтиш,— дейди Т. Азимов,— аввало ўқитувчининг ўзига боғлиқ. Ўқитувчи дарсга пухта тайёрланиб келса, машғулот шунча тушунарли ва қизиқарли бўлади.

Калинин районидаги 6-мактабнинг илғор ўқитувчиси ўртоқ Т. Азимов ўз касбини жондилдан севади. Ўқувчиларга пухта билим бериш тўғрисида доим қайғуради. Унинг бу ибратли иши мактабдаги бошқа ўқитувчиларга ҳам намуна бўлмоқда.

Т. УБАЙДУЛЛАЕВ.

ИНСОН ҚАДРИ

Редакцияга Улуғ Ватан уруши қатнашчиси, ҳозир пенсионер Ҳидой Лутфуллаевдан хат келди. Хатда у бемор ётганлигини айтиб, ўзини даволаётган меҳрибон врач С. Л. Винароваға газета орқали миннатдорчилик сўзларини айтишни сўраган.

Биз Ҳидой аканинг уйига кириб борганимизда у кроватда ётарди. Ҳол-аҳвол сўрашдик. У ўзи ҳақида, дардга чалиниб, уч-тўрт йилдан бери даволанаётгани ҳақида гапирди.

...Бир куни ишдан иситмалаб қайтиб келади. Ошқозони оғриб ўзини ёмон сеза бошлайди. 16-шаҳар касалхонасига келганда, унга гастрит диагнозини қўйиб медицина ёрдами кўрсатишади. Лекин касаллик яна зўрая бошлайди. Шундан кейин беморни 6-шаҳар касалхонасига олиб келишди. Касалхонадаги врачлардан бири «Сиз рак касалига мубтало бўлибсиз» деди. Бу гапни эшитган беморнинг аъзойи-баданини совуқ тер босиб кетади.

Беморга ҳасталигини яхши аниқламай туриб, қўпол муомала қилиш, қўққисдан оғир диагноз қўйиб, унинг юзига беандишалик билан ваҳима сўзни айтиш шифокорнинг вазифасига, одамгарчиликка ҳам тўғри келмайди-ку! Шу бир оғиз совуқ гап ҳамон беморнинг ёдидан чиқмайди. Қарангки, бу диагноз кейинчалик нотўғри бўлиб чиқди.

Ҳидой ака бошқа бир врачнинг номини тилга олганда унинг юзи ёришиб кетди. Сима Львовна Винарова... Бу врач аёл оиланинг ҳамдардига, меҳрибон кишисига айланган. Ҳидой аканинг ўзи ҳам, хотини ҳам, етти фарзанди ҳам бу меҳрибон врачни ўз оилаларининг аъзосидек кўришади. Уни ҳурмат билан «доктор опа» деб аташади.

Врач Винарова Чилонзор районидаги 24-поликлиниканинг шу маҳалладаги филиалида ишлайди. Ҳидой ака унга мурожаат қилганида бу меҳрибон жувон очиқ чеҳра билан қарши олди. Бемордан касаллик тарихини сўради. Уни ҳар тарафлама текширишдан ўтказди. Зарур дори-дармон ёзиб берди.

Ҳидой аканинг болалари жуда ёш. Хотини кечгача ўшалар билан овора. Шундай бўлса ҳам у вақт топиб бир-икки жойга борди. Лекин врач ёзиб берган баъзи дориларни топа олмади.

Эртасига Сима Львовнанинг ўзи кириб келди. Дарҳол бемордан кайфиятни сўраб, ундан дори-дармонни суриштирди. Ҳидой ака дорини топа олмаганлигини айтганда врач хафа бўлди ва ўзи ёзган рецептни қўлига олиб, уйдан тез чиқиб кетди. Бироздан сўнг қўлида таблетка кўтариб кириб келди. Унинг орқасидан ҳамшира Шоира Ғофурова ҳам уйга кирди.

Шу-шу Сима Львовна бу уйга тез-тез келиб турадиган бўлиб қолди. У ҳар гал келганда беморнинг ҳол-аҳволини суриштиргач, кичкинтойларини тиззасига олиб эркаларди. Уларнинг ҳам соғлиғини текширарди. Бутун оила учун фақат ўз касбини севган врачгина эмас, балки меҳрибон кишиси ҳам бўлиб қолди. У баъзан иш билан банд бўлиб келмай қолса, оиланинг ҳамма болалари кўчага чиқиб унинг йўлини пойлашарди.

«Юракни фақат юрак даволайди» деганлари тўғри экан. Ҳақиқатан ҳам беморнинг касалини фақатгина дори-дармон эмас, балки врачнинг яхши муомаласи, одамшинавандалиги, меҳрибонлиги ҳам тузатади. Вақтида айтилган яхши сўз беморнинг руҳини кўтаради, унга далда беради. Тез соғайишига ишончини оширади. Буни врач Винарова жуда яхши билади.

Ҳидой ака касаллик ҳақидаги ҳужжатларини тўплаб, ўзича пенсия олишга ҳаракат қила бошлади. Айрим ҳужжатлари етарли эмас эди. Шунда у меҳрибон врачга бу ҳақда ийманибгина, унга малол келмасмикин деган ўй билан мурожаат қилди. Врач бор ҳужжатларни олиб, қолганларини топишга ҳаракат қилиб кўраман деб кўнглини кўтарди. Оддий бир врачнинг шунчалик вақтини ҳам, меҳнатини ҳам аямай қўлидан келганича ёрдам бераётганлиги Ҳидой акани ҳаяжонга соларди.

Сима Львовна тез орада ҳамма ҳужжатларини тўғрилаб, пенсия дафтарчасини олиб келиб берди.

Ҳидой ака шунингдек, 9-подстанция врачи Х. Солиҳовдан беҳад миннатдорлигини айтди. Ўртоқ Солиҳов ҳам бу хонадонга тез-тез келиб туради.

Қўни-қўшниларининг яхшиликларини ҳам унутиб бўлмайди. Ён қўшним — жон қўшним, деганларидек, улар оилага кўмаклашиб туришади. Қўшнилардан Маҳкам ота Йўлдошев, Миролим ака Мирқосимов, кўн заводининг ишчиси Маҳмуд Қурбонов, пенсионер Д. П. Руденко ва бошқалар унга айниқса меҳрибон.

Ҳидой ака шулар ҳақида ҳикоя қилар экан, кўзида севинч ёшлари пайдо бўлди. Бу одамгарчилик қадрига етган кишиларга изҳор этган миннатдорчилиги эди.

З. МУҲАММАДЖОНОВ.

Яқинда Калинин районидаги Келес посёлкасида 300 ўринли кенг экранли кинотеатр қурилиб фойдаланишга топширилди. «Спутник» деб номланган бу кино-театрда фильмлар намойиш қилина бошланди. Суратда: кинотеатрнинг олд томонидан кўриниши. И. Абдуллаев фотоси.

МИНЕРАЛ СУВЛАР

Тошкент минерал суви тайёрланадиган корхонада ҳозир иш қизғин. Бу ерда янги — тўртинчи автоматик линия монтаж қилиняпти. Бир ойчадан кейин у фойдаланишга топширилади ва ҳар соатда 6000 шиша газ суви тайёрлаб бераверади. Янги линиянинг ишга туширилиши билан корхона қуввати янада ошиб, ҳар куни 140—150 минг шиша газланган минерал сув ишлаб чиқара олади.

ЧИРЧИҚДА КРОСС

Машинасозлар паркида хотин-қизлар ўртасида кросс мусобақалари бўлиб ўтди. 500 ва 1000 метрга бўлган югуришлар айниқса кескин ўтди. Қийин эрийдиган ва ўтга чидамли металлар комбинати спортчилари ғолиб келишди ва «Меҳнат» жамияти шаҳар совети мукофотини олишди. Индустриал техникум командаси иккинчи, «Чимён» спорт клуби енгил атлетикачилари учинчи ўринни эгаллашди.

Т. СИХАРУЛИДЗЕ.

САНЪАТКОРЛАР — КОЛХОЗЧИЛАР МЕҲМОНИ

— Диққат қилинг, колхоз радиоузелидан гапирамиз. Ҳурматли колхозчилар сизларни клубга таклиф этамиз. Бугун клубда Тошкентдаги Ҳамза номли театр артистлари ижросида «Қотил» спектакли намойиш қилинади.

Кечқурун ҳамма клубга тўпланди. Колхозчилар спектаклни мароқ билан томоша қилишди. Улар СССР халқ артисти Олим Хўжаев, Ўзбекистон ССР халқ артистлари Зайнаб Садриева, Икрома Болтаева, Мақсум Юсупов ва бошқа санъаткорларнинг маҳоратига юксак баҳо беришди.

Ҳамза театри артистлари «Коммунизм» колхозига яна меҳмон бўлиб келишга ва келаси сафар «Алишер Навоий» асарини кўрсатишга ваъда беришди.

А. МАДРАҲИМОВ,
Янгийўл райони.

ЁВВОЙИ ОШКЎК

Навбаҳор, мевазорлар чамани, толпопукларнинг ҳиди, арикчаларнинг шилдир-шилдири... Бедапоя гиламида қизалоқлар югуриб-елиб ўйнашяпти. Худди тўйхонада танга тергандек «манамана», «ана-ана»лашиб кўкат узишди, қил элакларига солишди.

Ана шундай манзара аср-асрлардан буён ҳар йили қайтарилади. Халқ пазандачилиги ва шифокорлигининг тажрибалари бебаҳо табиатдан турли кўкатларни олиб танаввул қилиш ва дори-дармон тайёрлаш усулларини яратган.

МОМАҚАЙМОҚ. «...Совуқлик нарса..., унинг сутсимон сели (шираси) оқ тушган кўзга даво бўлади..., сиқиб чиқарилган селини ичилса сувчечакни тузатади..., жигардаги қонтомирларини кенгайтиради... У яна аъзоларни заҳарланишдан ҳам сақлайди...»

ОТҚУЛОҚ. «...Совуқлик..., тўйимлик..., кишини зарда бўлишдан сақлайди..., тиш оғриса сиқиб чиқарилган сели билан оғиз чайқалади..., бу яна қулоқ остида пайдо бўладиган шишнинг шифоси... Япроқлари пишириб ейилса ошқозонни юмшатади..., буйракдаги тошни майдалайди..., таомдан тирналган ичак деворларини ҳам отқулоқ сели даволайди...»

ЙЎНҒИҚЧА. «...Иссиқлик нарса... ички аъзоларни меёрда тозалайди..., сиқиб чиқарилган селини яра-чақага суртилса покизалайди..., йўнғичқа қовурғалар орасида пайдо бўладиган оғриққа ҳам дори... Йўнғичқа пешобни ҳайдайди..., қовуқ оғриғининг шифоси ҳам мана шу...»

ЯЛПИЗ. «...Иссиқлик..., сиқиб чиқарилган селига пича сирка қўшиб ичилса ички аъзоларда содир бўлган қон қуйилишини тўхтатади... Тилни дағал бўлишдан сақлайди..., қулоқ оғриса, ялпиз селига сув қўшиб суюлтирилган асал аралаштириб томизилади... Ялпиз қон тупуришни ҳам тўхтатиши мумкин..., у яна ошқозонни мустаҳкамлайди..., хиқичоқ тутса тўхтатади... таом ҳазмланишини яхшилайди..., сариқ касалига ҳам шифо бўлади...»

Бу таърифларни қаердан олганимизни ҳурматли газетхонлар энди фаҳмлаган бўлсалар керак. Табобат илми бобокалони бўлмиш Абу Али ибн Синонинг содда дорилар ҳақидаги «Тиб қонунлари». II китобидан тегишли жойларини кўчирдик.

Халқимиз жуда қадим замонлардан буён асосан ўша тўрт хил кўкатдан ва бунга қўшимча яна: жағ-жағ, чумчуққўз, туяпойбарг, семиз ўт, исмалоқ каби ёввойи ошкўклардан таом сифатида фойдаланиб келади. Қаҳатчилик йилларида шу кўкатлар кўпчиликни касалдан сақлаб қолган бўлсада, ҳозирги маъмурчиликда буларга ҳеч ким эътибор бермай қўйди. Бунинг устига ушбу кўкатларнинг кимёвий таркиби ҳам яхши ўрганилмагани учун одамлар уларни зарарли деб ўйлаб юрган бўлсалар керак. Гарчи кимёвий таркиби яхши ўрганилмаган бўлсада, бу ўсимликларнинг лаззати ва фойдалилигига қараб уларда В группасидаги витаминлар, К витамини, айниқса аскорбин кислотаси яъни С витамини кўп бўлиши, бирмунча минерал тузлар, оқсил, ифори мой каби моддалар ҳам бўлиши керак, дейиш мумкин. Тахминнинг тўғрилигини аниқлаш учун шу сатрлар муаллифи анчагина олимлар билан суҳбатлашган эди. Жумладан биология фанлари доктори И. И. Гранитов ва профессор С. Сахобитдинов билан бўлган неча бор суҳбатлардан кейин айни ошкўкларнинг фойдалилигига тўла ишонч ҳосил қилдик.

Ошкўклардан таом тайёрлаш масаласига келсак, аввало уларни янги униб чиққан ҳолида териш керак. Бу кўкатлар ҳовли ва боғларда, арикча бўйларида, бедапояларда яшнаб ўсади. Улар даланинг тоза жойларидан терилган бўлиши шарт, сўнгра тиниқ сувда 4-5 марта ювилиши, суви силкитилиши керак. Ана шундан кейин уни чопиш ёки майда қилиб қирқиш лозим. Кўк қиймага туз, мурч сепилади, оқпиёз, кўк пиёз, жизза, думбаёғ ҳам қўшилади. Хом тухум чақиб мижилса яна соз бўлади. Шу усулда тайёрланган кўк қийма ёққа қовурилиб нон билан ейилса ҳам бўлади. Агар хамирини тухумга қориб нафис ёйилган жилдга чучвара тугилса, қайнаб турган тузли сувда пишириб сузилса ва юзига сарёғ ёки қаймоқ суртиб дастурхонга тортилса... ҳай, ҳай, ҳай. Ушбуни танаввул қилган киши чинакам ҳузур қилади.

Қовурилган кўк қиймадан яна сомса тайёрлаш мумкин. Бунинг учун доира шаклида ёйилган хамир жилдчаларга қийма босилгач, доғланган ёққа ташлаб қизартирилади ёки қизитилган тандирга ёпиб пиширилади. Уни патниси ёғланган духовкага териб пиширса ҳам бўлади.

Пазандачилигимизда яна кўк патир деган нон ҳам тайёрланар эди. Бунинг учун ёввойи ошкўкларнинг ҳамма хилидан, айниқса, ялпиз ва йўнғичқадан кўпроқ териб, ювиб тозалангач жуда майда қилиб чопилади, туз, мурч, жизза аралаштириб сели чиққунча қовуриб олинади. Ана шу суюлтирилган кўк қиймага ун солиб хамир қорилади ва бундан патир ёпилади. Бундай нон кусур-кусур бўлиб пишади.

Ушбу ошкўклардан тайёрланган таомларнинг шифоси-ю, лаззатини бир билай деган киши шу кунларда бола-чақалари билан дала сайри қилсин.

Карим МАҲМУДОВ,
пазанда.

ФЕЛЬЕТОН

АЙБСИЗ АЙБДОРЛАР

— Ҳали сени қараб тур. Тирноғингга ғаров юбормасаммии! Уйнинг эгаси бўлдим деб хомтама бўлма. Кўчиб кетмагунингча рўшнолик кўрмайсан! — дейди Солиҳ ака Ўринбойга ўқрайиб.

Солиҳ Рихсиев нега бунчалик хуноб, дерсиз? Бунинг тагида гап бор...

Солиҳ Рихсиев яшаб турган ҳовлининг олтидан бир бўлагида Ўринбой Йўлдошев ҳам ўз оиласи билан истиқомат қилади. Бу ҳовли аслида Ўринбойнинг отасидан қолган. Рихсиев Ўринбойнинг поччаси. Хотинининг маҳрида ўтирибди. У ер-сувга хирс қўйган эмасми, Ўринбойни ота меросидан ситиб чиқарса-ю, жойга ўзи эга бўлса! Шуни ўйлаганда почвалигини ҳам унутиб юборадида, қилдан қийиқ ахтаради, жанжал кўтаради. Лекин, Ўринбой Йўлдошев ота меросидан воз кечолмайди...

Бугун ҳам Солиҳ аканинг жазаваси тутди. Жанжал кўтарса-ю, алами тарқаса. Шу ният билан ўғли Аъзамни ишга солди. Аъзам ҳам устаси фаранг эмасми, ўртоқларини қанотга олди. Улар пайт пойлаб Ўринбойнинг уйига бостириб киришди. Тўрт томондан тушган мушт Ўринбойни чўзилтириб қўйди. Қий-чув кўтарилди. Қўни-қўшнилар йиғилди. Солиҳ аканинг қўшниси Маҳкам Абдувоҳидов милиция бўлимига югурди. Солиҳ ака буни сезди чоғи, зўравонларни қочириб юборди-ю, туҳмат тошларини қўйнига солиб, уни отишга шайланиб турди.

Маҳкам милиция ходимлари билан воқеа содир бўлган жойга етиб келганда, ҳеч зоғ қолмаган эди. Солиҳ ака эса, «Мени Ўринбой билан мана бу Маҳкам урди» деб милиция ходимларига йиғлаб ув-вос кўтарди. Улар суриштирмай-нетмай айбдорлар қолиб, калтак зарбидан уйида инграб ётган Ўринбой Йўлдошев билан жанжал шоҳиди Маҳкам Абдувоҳидовни милиция бўлимига олиб кетишди.

Шу куни милиция бўлимида старший лейтенант Ёқуб Шокиров навбатчилик қиларди.

— Безориларни келтирдик, — дея оёқларини жуфтлаб честь беришади унга ҳалиги милиция ходимлари.

— Молодец, — дейди важоҳат билан навбатчи ва шу онда унинг кўзи боягина келиб, хабар берган Абдувоҳидовга тушади.

— Ҳа, безори, — дейди у кўзини ола-кула қилиб, — қилғуликни ўзинг қилиб, милиция ходимларини чалғитмоқчи бўлибсан-да!

— Ўйлаб гапиринг...

— Жим! — бақиради Шокиров.

— Ахир мен...

Калтакдан лаб-лунжи шишган Ўринбой Йўлдошевнинг ҳам гапи оғзида қолади. Фақат Солиҳ Рихсиевнинг сўзи инобатга олиниб, антиқа протоколлар тузилади. Мана, уларни ўқиймиз, эшитинг: «Менким, старший лейтенант Шокиров, тузаман ушбу протоколни шул тўғридаким, гражданин Маҳкам Абдувоҳидов безорилик қилиб ўз отаси бўлмиш Солиҳ Рихсиевни урган. Илгари ҳам шундай безорилиги учун 15 суткага қамалган. Ўртоқлик судининг огоҳлантиришига қарамай, ҳамон безорилик қилмоқда...»

— Қалай, тўғрими амаки? — сўради навбатчи Рихсиевдан.

— Баракалла, ўғлим! — тасдиқлади у.

— Бу қанақаси, ахир! Отам уйда ўтирибди. Солиҳ ака қўшнимиз бўладилар, — деди Маҳкам ҳанг-манг бўлиб.

— Оббо оқпадар-ей, қараб туриб ўз отасидан кечяпти-я,— ёқасини тутамлади Шокиров.

— Бу гапларнинг ҳаммаси уйдирма-ку!

— Жим деяпман, гражданин.

Навбатчи Шокиров Йўлдошев тўғрисида ҳам шунақа тутруқсиз протокол тузади. Туҳматдан иборат бўлган бу протоколларга милиция бўлими бошлиғининг ўринбосари ўртоқ Э. С. Степанянц ҳам кўзини чирт юмиб имзо чекади. Бу хангома яқинда Фрунзе район милиция бўлимида содир бўлади. Абдувоҳидов билан Йўлдошев ҳаш-паш дегунча район халқ судининг қора курсисига келиб ўтиришади.

«Даъвогар» Солиҳ Рихсиев судья Адолат Замонбоевага ҳам йиғлаб-сихтайди, ўзини мусичадек беозор қилиб кўрсатади. Аммо ичида: «хўп боплаяпманми-а» деб хурсанд бўлади. Шу жанжалнинг тепасида бўлган А. Н. Сатурмина ғазабланиб ўрнидан туради-да:

— Унинг гаплари туҳмат, менга сўз беринг, — дейди.

— Ўтиринг, мошхўрдага қатиқ бўлманг, — Замонбоева холис гувоҳни жеркиб ташлайди. У Солиҳ Рихсиевнинг иғвосига учиб, айбсиз айбдорларни ўн беш кундан қамашга қарор қилади.

— Тушимми, ўнгимми, — кўзини ишқалайди милиция ходимлари олдида бораётиб Абдувоҳидов.

— Қўявер, ҳақ бориб қарорини топади, — унга тасалли беради Йўлдошев.

— Суриштирмай-нетмай, кишиларни бегуноҳ жазолаган баъзи кишиларга нисбатан ҳам қонунда модда борми? — сўраймиз судьядан. Замонбоева бироз ўнғайсизланади, кейин гапни дуранг қилмоқчи бўлади.

— Шунчалик ғавғо кўтаришмаса ҳам бўларди. 15 кун кўз очиб-юмгунча ўтиб кетди. Бунинг устига улар судланган ҳисобланмайди, ахир. Одамларга ҳам ҳайронман...

Кўриниб турибдики, бундай «майда» ишларни элак-элак қилиб ўтиришга судья А. Замонбоеванинг тоби-тоқати йўққа ўхшайди. Унингча тани-жони соғ одам учун 15 кун қамоқда ётиш ҳеч гап эмасдек кўринади. «Пичоқни ўзингга ур, оғримаса бировга» деган халқимизнинг мақоли бор. Ўзингизни бир дақиқа Ўринбой билан Маҳкамнинг ўрнига қўйиб кўринг-а! Ахир, Ўринбой билан Маҳкам сиз ва милиция бўлимидаги Шокировга ўхшаш айрим кўнимсиз ходимларнинг жабрига айбсиз айбдор бўлиб ётиб чиқди. Бу дашном уларнинг оиласи, дўст-ёрлари, бирга ишлаб турган коллективи шаънига яхши деб ўйлайсизми?

Инсон қадри-қиммати ҳамма нарсадан юксак. Бизда ҳеч ким бегуноҳ жазоланмайди. Буни чуқур ҳис этган район прокурори ўртоқ Усмон Шораҳимов шу куниёқ Замонбоева чиқарган қарорни нотўғри топиб, дарҳол уни бекор қилишни, Абдувоҳидов билан Йўлдошевни қамоқдан бўшатишни қатъий талаб қилган. Судья шунда ҳам ўзбошимчалик қилиб, прокурорнинг қонуний эътирозини рад этган.

Лекин, ҳақ бориб қарорини топади. Прокурорнинг эътирозномаси область судида кўрилиб, район халқ судининг қарори бекор қилинади. Аммо, шунгача Тошкентдаги хўжалик буюмлар заводининг илғор ишчиси ва шу заводнинг халқ дружиначилари командири, коммунист Ўринбой Йўлдошев ҳамда Тошкент тўқимачилик комбинати ип фабрикасининг илғор ишчиси Маҳкам Абдувоҳидовлар бегуноҳ 15 сутка қамалиб чиқишади.

Ҳа, шундай деймиз-у, лекин ўз вазифасини ўташда масъулиятни чуқур ҳис этмай, бегуноҳ кишиларни айбсиз айблаб қўядиган юқоридаги мансабдор шахсларга ҳам қонунда бирор модда топилса керак, деб ўйлаймиз. Жамоатчилик ана шунга жавоб кутади.

М. ИБРОҲИМОВ.

Назира Юнусхўжаева «Узгоспроект» институтининг ёш лойиҳачиларидан. Ҳозир у Олмалиқ, Оҳангарон шаҳарларида қад кўтарадиган янги уй-жой массивлари лойиҳаларини яратишда ўз ҳиссасини қўшмоқда. Суратда: ўртоқ Н. Юнусхўжаева иш устида.
А. Абалян фотоси.

БУ КИТОБЛАРНИ ЎҚИНГ

ҚАҲРАМОНЛАР МАДҲИЯСИ

Яқинда бутун совет халқи Ватанимиз йилномасига олтин ҳарфлар билан битилган шонли сана—Совет Армияси ва Ҳарбий-денгиз флоти тузилган куннинг 48 йиллигини тантанали равишда нишонлади.

«Ўзбекистон» нашриёти бу шонли санага муносиб туҳфалар тайёрлади. Оммавий-сиёсий адабиёт редакцияси халқимиз шонли фарзандларининг Ватанимиз озодлиги учун олиб борилган жангларда кўрсатган мислсиз жасоратлариниараннум этувчи талай китоблар босиб чиқарди.

Бу китобларнинг ҳаммасида ҳам ягона мақсад йўлида Ватан учун жон фидо қилган қаҳрамонларнинг ўлмас ишлари ҳақида ҳикоя қилинади.

«Ўткир эди қалами» китобининг ҳажми унча катта эмас. Таниқли журналистлар яратган бу рисолада Ватанимиз бошига тушган оғир синов кунларида жангга отланган, гоҳ қалам, гоҳ қурол тутиб, ўт келса ўтга, сув келса сувга ўзини ташлаган, бутун халқимиз билан бирга не-не қайғу-аламлар, қувончларни бошидан кечирган, бироқ, афсуски, ғалаба кунида гулдасталар билан қарши олинганлар қаторида бўла олмаган журналистлар Обид Абдураҳмонов, Ғулом Ғафуров, Абдулла Шарафутдинов, Сайдғани Валиев, Михаил Сувинский, Зифо Шамсиддинова, Султон Жўра ва бошқа кўплаб қаламкашларнинг жанговар йўли ҳақида ҳикоя қилинади.

«Бошга кулфат тушганда». Муаллиф Тўлқин Рустамов ўз китобини ана шундай атаган. Китоб немис фашизмига қарши курашда елкама-елка туриб, кўкрагини қалқон қилган ва пировардида ёв устидан ғолиб чиққан турли миллат вакилларининг оловли жангларда тобланган, оғир кунларда мустаҳкамланган дўстлик, қардошлигини мадҳ этади.

И. Пўлатовнинг **«Коммунистлар олға»** (рус тилида) китобчаси ўзбекистонлик жангчиларнинг Улуғ Ватан уруши даврида кўрсатган қаҳрамонликлари ҳақида ҳикоя қилса, П. Кириллов ва А. Хренниковлар яратган **«Ут юрак афсонаси»** Ленин комсомоли тарбиялаб вояга етказган оташин ватанпарвар, Совет Иттифоқи Қаҳрамони тошкентлик Виктор Александрович Малясовнинг ҳаёти ва Улуғ Ватан уруши йилларидаги жанговар ишлари ҳақида маълумот беради.

Жамоатчилик асосларида чиқарилган **«Поход ва жангларда»** (рус тилида) тўпламида Тошкентдаги В. И. Ленин номли ҳарбий билим юртида тарбияланиб чиққанларнинг гражданлар уруши ва чет эл ҳарбий интервенцияси даврида, Улуғ Ватан уруши фронтларида ёвлар билан олишувда кўрсатган қаҳрамонликлари ҳақида ҳикоя қилинади.

Булардан ташқари, таниқли саркарда И. Э. Якир ҳақида ҳикоя қилувчи **«Коммандарм Якир»** китоби ўзбек тилида нашр қилинди.

В. АБДУВАЛИЕВ.

Редактор А. ИСМОИЛОВ.

ШАҲАР АҲОЛИСИ ДИҚҚАТИГА

Меҳнаткашлар депутатлари Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети ҳузурида топономик комиссия тузилди. Бу комиссия революция ветеранлари, гражданлар уруши ва Улуғ Ватан уруши қаҳрамонлари, Совет Иттифоқи Қаҳрамонлари, Социалистик Меҳнат Қаҳрамонлари, фан, техника ва маданиятнинг таниқли арбоблари номи билан аталган шаҳар кўчалари, майдонларининг номлари ҳамда ёдгорлик тахтачалари ўрнатишни тартибга солиш билан шуғулланади.

Комиссия шаҳар аҳолисига ана шу масала бўйича ўз таклифларини юборишни сўрайди.

Комиссия адреси: Тошкент, Пролетарская кўчаси, 6-уй, Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети, топономик комиссияси.

РЕКЛАМА • ЭЪЛОНЛАР • РЕКЛАМА • ЭЪЛОНЛАР

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

27 ФЕВРАЛДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

Ўзбек тилида: 10.30 — **Капитан Теннеш** номли телевизион бадиий фильмнинг 3-серияси (болалар учун). 11.00 — **Шофрикон ёшлиги** (мактаб ўқувчилари учун). 11.25 — **Эртакчи қиз** 12.00 — **Океан музлари бағрида.**

МОСКВА ТЕЛЕСТУДИЯСИ КЎРСАТАДИ
(тажриба тариқасида)

13.00 — **Будильник,** 13.30 — **Березинадаги жасорат** (Минскдан). 14.00 — **Қўшиқ ва маршлар** (Белграддан). 14.40 — Мактаб ўқувчилари учун. **«Сириус 2» савол беради** (Ленинграддан). 15.20 — **Новости дня** киножурнали.

ТОШКЕНТ ТЕЛЕСТУДИЯСИ КЎРСАТАДИ

Ўзбек тилида: 17.00 — **Қувноқ минутлар** (болалар учун.)

17.35 — **Телевизион янгиликлар** (ўзбек ва рус тилларида).

Рус тилида: 17.50 — **Концерт** (поляк эстрада артистлари ижросида).

Ўзбек тилида 18.45 — **«Бузрук» мақоми** (Ўзбек музикаси тарихидан).

Рус тилида: 20.05 — **Энди сизни нима деб аташ керак** (бадиий фильм).

Ўзбек тилида: 21.40 — **Бир гўзал бормиш** (музикали лавҳа).

МОСКВА ТЕЛЕСТУДИЯСИ КЎРСАТАДИ
(тажриба тариқасида)

23.00 — **Улар шарққа боради** номли бадиий фильмнинг 2-серияси. 24.00 — **Телевизион янгиликлар,** 00.30 — **КВН-66** (Минскдан).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

18.00 дан — **Фрунзе телестудияси кўрсатади.**

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 27/II да кундуз **Севилья сартароши.**

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРДА — 27/II да кундуз **Насриддин саргузаштлари,** кечқурун **Сарвиқомат дилбарим.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 27/II да кундуз **Ота ўғли,** кечқурун **Гули сиёҳ,** 28/II да **Ишқинг билан.**

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА — 27/II кундуз соат 3 да 7-11 синф ўқувчилари учун музикали лекторий абонементи бўйича: **«Севимли ёш ўзбек санъаткорлари»** деган темада **концерт-лекция.** 1, 2, 3/III кеч соат 7 яримда Ўзбекистон Компартиясининг XVII съездига бағишланган **Катта байрам концертлари.** Билетлар сотилмоқда.

ЭСТРАДА ТЕАТРИДА — 1, 2/III кеч соат 7 яримда Ўзбекистон Компартиясининг XVII съездига бағишланган **Катта байрам концертлари.** Билетлар сотилмоқда.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА— **Анатолий Фурманов гастроллари** (иллюзион аттракцион), РСФСРда хизмат кўрсатган артист **Владимир Довейно** раҳбарлигида акробатлар группаси ва бошқа номерлар. Бугун 3 марта томоша кўрсатилади.

КИНО

Номаълум солдатлар бўлмайди — НАВОИЙ номли (кундуз ва кечқурун).

Эскадранинг ҳалокати — «ИСКРА», «МОСКВА», (кундуз ва кечқурун).

Йигирма йилдан кейин — «ЎЗБЕКИСТОН» (кундуз ва кечқурун).

Бубе қайлиғи — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Младший сержант ва бошқалар — «ИСКРА» (кеч соат 10 яримда).

Оддий фашизм — «ИСКРА» (кеч соат 9 яримда).

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.

Р. 06191.
ИНДЕКС 64969
Г—1062.